
Samen werken aan kwaliteit

Over relaties, continuïteit en de voorwaarden voor goede
gezinshuiszorg

ONDERZOEKSVERSLAG
Present 24x7 – januari tot april 2026
Susanne Broekhuijs en Katja van den Eijnden

Inhoudsopgave

Abstract	7
1. Inleiding	8
2. Methodologische benadering	10
2.1 Dataverzameling	10
2.2 Analysebenadering: van ervaringen naar inzicht	10
2.3 De rol van dialoog en gezamenlijke duiding.....	11
2.4 Reikwijdte en begrenzing	12
2.5 Positionering van het onderzoek.....	12
3. Kwaliteit leveren versus kwaliteit kunnen leveren	13
3.1 Patronen uit het werkveld	13
3.2 Spanningsveld: verantwoordelijkheid zonder voorwaarden.....	14
3.3 Onderliggende mechanismen	14
3.4 Implicaties voor kwaliteitsdenken	14
3.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	15
3.6 Normatieve conclusie	15
4. De aard van kwaliteit: relationeel, contextueel en continu	16
4.1 Kwaliteit als relationeel proces	16
4.2 Kwaliteit als contextafhankelijk verschijnsel	17
4.3 Continuïteit als fundament van kwaliteit	17
4.4 Spanningsveld tussen professionaliteit en menselijkheid	18
4.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	18
4.6 De kern van kwaliteit in gezinshuiszorg	18
5. Kwaliteit zichtbaar maken: de kloof tussen papier en praktijk.....	19
5.1 De kloof tussen systeem en praktijk	19
5.2 Waarom deze kloof ontstaat.....	19
5.3 Wat hierdoor buiten beeld blijft	20
5.4 Verschuiving van controle naar begrijpen	20
5.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	21
5.6 Waar het schuurt: de kloof tussen papier en praktijk	21
6. Samenwerking en de bedding als voorwaarde voor kwaliteit	22
6.1 Kwaliteit ontstaat in relatie tot het systeem	22
6.2 Patronen uit het werkveld	22
6.3 Spanningsveld: verantwoordelijkheid, besluitvorming en erkenning.....	23

6.4 Onderliggende mechanismen	23
6.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	24
6.6 Samenwerking als voorwaarde voor kwaliteit	24
7. Machtsverhoudingen en verantwoordelijkheid	25
7.1 De verdeling van macht en invloed	25
7.2 Patronen uit het werkveld	25
7.3 Spanningsveld: wie beslist en wie draagt	25
7.4 Effect op professionele ruimte	26
7.5 Onzichtbare machtsstructuren	26
7.6 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	27
7.7 Wanneer verantwoordelijkheid en invloed uit balans zijn	27
8. Systemische dynamiek en complexiteit van het dagelijks handelen	28
8.1 De stem van het kind in context.....	28
8.2 De rol van ouders: verbinding en spanning.....	29
8.3 De positie van de gezinshuisouder	29
8.4 Minder zichtbare risico's.....	29
8.5 Complexiteit als onderdeel van kwaliteit	30
8.6 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	30
8.7 Kwaliteit in een complexe werkelijkheid.....	30
9. Draagkracht, morele druk en begrenzing	31
9.1 Verwevenheid van werk en leven	31
9.2 De opbouw van belasting.....	31
9.3 Morele druk en loyaliteit.....	31
9.4 Onzichtbare belasting en uitgestelde signalen.....	32
9.5 De invloed van systeemfactoren	32
9.6 Spanningsveld: begrenzen en blijven dragen	32
9.7 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	33
9.8 De grenzen van wat gedragen kan worden.....	33
10. Toekomstbestendigheid van gezinshuiszorg	34
10.1 Wat er op het spel staat	34
10.2 De rode lijn uit het onderzoek.....	34
10.3 Van individuele verantwoordelijkheid naar gedeelde verantwoordelijkheid.....	35
10.4 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria	35
10.5 Voorwaarden voor toekomstbestendigheid.....	35

10.6 De voorwaarden voor toekomstbestendige gezinshuiszorg	36
11. Normatieve uitgangspunten voor kwaliteit in gezinshuiszorg	37
11.1 Kwaliteit is relationeel en kan niet gereduceerd worden tot meetbare indicatoren	37
11.2 Kwaliteit is afhankelijk van voorwaarden en daarmee geen individuele prestatie	37
11.3 De bedding is randvoorwaardelijk en medeverantwoordelijk voor kwaliteit.....	37
11.4 Verantwoordelijkheid en invloed moeten in balans zijn.....	38
11.5 Draagkracht is een randvoorwaarde voor kwaliteit	38
11.6 Complexiteit vraagt om ruimte voor professionele afweging	38
11.7 Kwaliteit vraagt om wederkerigheid in beoordeling.....	39
11.8 Grenzen aan wat acceptabel is	39
11.9 Waar kwaliteit aan moet voldoen.....	39
12. Slotbeschouwing: kwaliteit als gezamenlijke verantwoordelijkheid	40
12.1 Wat dit onderzoek zichtbaar maakt	40
12.2 Van inzicht naar verantwoordelijkheid	40
12.3 Wat dit vraagt van beleid en praktijk.....	41
12.4 Wat er gebeurt als dit niet gebeurt	41
12.5 De essentie van kwaliteit in gezinshuiszorg	41
12.6 Tot slot	41
Bijlage 1: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 1	42
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 1	42
Inleiding.....	42
1. Continuïteit als basis, het gezinsleven als vorm	42
2. Kwaliteit als relationeel begrip.....	43
3. Kwetsbaarheid ontstaat vaak in de bedding	43
4. Spanning tussen gewoon leven en verantwoording.....	43
5. Bescherming vraagt meer dan toezicht	44
6. Veiligheid zichtbaar maken in het dagelijks leven	44
7. Professionele ruimte, draagkracht en vitaliteit.....	44
8. Besluitvorming die het leefklimaat raakt	44
9. Continuïteit als dragende kern van kwaliteit	45
Slotbeschouwing.....	45
Bijlage 2: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 2	46
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 2	46
Inleiding.....	46

1. Fundament: Continuïteit als professionele kern	46
2. Professionaliteit wordt beleefd als zinvol handelen	47
3. Spanningsveld: Zinvol handelen - Verantwoordingsdruk	47
4. Spanningsveld: Verantwoordelijkheid dragen - Niet erkend worden als gelijkwaardige professional	47
5. Relatieve deskundigheid als professionele kwaliteit	48
6. Bescherming van de mens achter het vak	48
7. Structurele kwetsbaarheid	48
Slotbeschouwing.....	49
Bijlage 3: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 3	50
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 3	50
Inleiding.....	50
1. Wanneer samenwerking werkelijk samen is	50
2. Verantwoordelijkheid zonder invloed	50
3. Samenwerking en duurzaamheid van plaatsingen	51
4. Controle, angst en systeemlogica	51
5. Verschillende definities van kwaliteit	52
6. Regionale verschillen en rechtspositie.....	52
Slotbeschouwing.....	52
Bijlage 4: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 4	54
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 4	54
Inleiding.....	54
1. Wat meten we als kwaliteit zich toont in relatie?.....	54
2. Incidenten als onderdeel van menselijk werk	54
3. Wanneer slaat druk om in tekortschieten?	55
4. Vitaliteit als beschermende factor	55
5. Gedeelde verantwoordelijkheid vraagt rolhelderheid	55
6. Controle en verbinding.....	56
Slotbeschouwing.....	56
Bijlage 5: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 5	57
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 5	57
Inleiding.....	57
1. Draagkracht en draaglast als twee kanten van dezelfde medaille	57
2. Patronen uit de praktijk: blijven ondanks zwaarte	57

3. Loyaliteit en begrenzing.....	58
4. Betrokkenheid en herstel	58
5. Persoonlijke veerkracht en systeemcapaciteit.....	58
6. De dynamiek van de dramadriehoek.....	59
7. Wat moet er gedragen worden?	59
Slotbeschouwing.....	60
Bijlage 6: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 6.....	61
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 6	61
Inleiding.....	61
1. De stem van het kind in het dagelijks leven	61
2. Inspraak en bescherming als spanningsveld	62
3. Ouderbetrokkenheid en stabiliteit	62
4. Openheid en veiligheid van de gezinshuisouder	63
5. De systemische paradox	63
6. Verantwoordelijkheid en begrenzing	63
7. Wat vraagt dit van de bedding?	64
Slotbeschouwing.....	64
Bijlage 7: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 7.....	65
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 7	65
Inleiding.....	65
1. Papieren werkelijkheid versus geleefde werkelijkheid	65
2. Vertrouwen versus controle.....	66
3. Praktijk versus systeem	66
4. Wat kwaliteit is versus wat getoetst wordt	67
5. Schijnveiligheid van het systeem	67
6. Verantwoordelijkheid en invloed	67
7. De zoektocht naar een ander systeem	68
Slotbeschouwing.....	68
Bijlage 8: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 8.....	69
Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 8	69
Inleiding.....	69
1. Aantrekkingskracht versus realiteit	69
2. Geven versus nemen	70
3. Continuïteit versus flexibilisering.....	70

4. Uitholling van de aantrekkelijkheid van het vak.....	71
5. Onzichtbare kosten versus zichtbare opbrengsten	71
6. Regulering versus behoud van de kern	71
7. Het risico van het ‘kapot organiseren’ van de vorm	72
Slotbeschouwing.....	72

Abstract

Dit onderzoeksverslag onderzoekt hoe kwaliteit in gezinshuiscare in de praktijk wordt ervaren en welke implicaties deze inzichten hebben voor de herziening van kwaliteitscriteria. Het onderzoek is gebaseerd op acht netwerkbijeenkomsten en 8 vragenlijsten met circa 120 deelnemers uit het werkveld van de gezinshuiscare. De opbrengsten van deze bijeenkomsten zijn systematisch geanalyseerd en thematisch geordend.

De resultaten laten zien dat kwaliteit in gezinshuiscare niet adequaat kan worden begrepen als een set van gestandaardiseerde, meetbare indicatoren. In plaats daarvan manifesteert kwaliteit zich als een relationeel en contextafhankelijk proces, dat ontstaat in de samenhang tussen dagelijkse interacties, continuïteit van care, professionele afwegingen en de bredere systeemcontext waarin gezinshuizen functioneren.

De analyse toont daarnaast een discrepantie tussen de wijze waarop kwaliteit in beleid en toezicht wordt geconstrueerd en de wijze waarop deze in de praktijk vorm krijgt. De huidige nadruk op registratie, protocollering en meetbaarheid biedt slechts beperkt inzicht in het dagelijks handelen van gezinshuisouders en kan leiden tot een reductie van de complexiteit die kenmerkend is voor deze zorgvorm.

Verder maakt het onderzoek inzichtelijk dat kwaliteit niet uitsluitend kan worden toegeschreven aan het handelen van individuele professionals, maar mede wordt bepaald door randvoorwaarden zoals samenwerking, besluitvorming, machtsverhoudingen en de draagkracht van gezinshuisouders. Deze bevindingen ondersteunen dat kwaliteit in gezinshuiscare moet worden begrepen als een uitkomst van interacties binnen een systeem, in plaats van als een individueel kenmerk.

De resultaten impliceren een noodzakelijke verschuiving in het denken over kwaliteit: van een primair individuele naar een expliciet gedeelde verantwoordelijkheid. Voor de herziening van kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen eisen gesteld dienen te worden aan het handelen van gezinshuisouders, maar ook aan de context en de voorwaarden waarbinnen dit handelen plaatsvindt.

Het onderzoek concludeert dat een toekomstbestendig kwaliteitskader recht moet doen aan de relationele en contextuele aard van gezinshuiscare, ruimte moet bieden voor professionele oordeelsvorming en expliciet aandacht moet hebben voor systeemcondities en randvoorwaarden. Zonder een dergelijke heroriëntatie bestaat het risico dat de kwaliteit van care onder druk komt te staan en de duurzaamheid van de zorgvorm wordt aangetast.

1. Inleiding

De gezinshuizenzorg bevindt zich op een punt waarop de spanning tussen praktijk en systeem niet langer impliciet is, maar zich steeds nadrukkelijker manifesteert in het dagelijks handelen van professionals. Waar gezinshuizen in de kern draaien om het bieden van een stabiele, veilige en relationele leefomgeving voor kinderen die niet thuis kunnen opgroeien, wordt deze zorgvorm in toenemende mate beïnvloed door structuren van beleid, toezicht, financiering en besluitvorming.

Deze ontwikkeling is op zichzelf niet problematisch. De noodzaak om kwaliteit te borgen, veiligheid te waarborgen en verantwoording af te leggen is evident en wordt door gezinshuisouders breed onderschreven. Tegelijkertijd wordt in de praktijk zichtbaar dat de wijze waarop deze doelen worden nagestreefd niet altijd aansluit bij de aard van gezinshuizenzorg. In meerdere netwerkbijeenkomsten wordt benoemd dat systemen niet alleen ondersteunend zijn, maar in sommige gevallen direct ingrijpen in het leefklimaat van het gezinshuis en daarmee in de kwaliteit van zorg (Netwerkbijeenkomst 1, 3 en 7).

De spanning die hieruit voortkomt is geen incident, maar een terugkerend en structureel patroon. Gezinshuisouders beschrijven hoe zij verantwoordelijk worden gehouden voor het dagelijks functioneren van het gezinshuis, terwijl belangrijke randvoorwaarden – zoals besluitvorming, plaatsingen en samenwerking met betrokken partijen – buiten hun directe invloed liggen (Netwerkbijeenkomst 3). Tegelijkertijd hebben juist deze factoren aantoonbaar effect op de stabiliteit, veiligheid en ontwikkelmogelijkheden van kinderen.

In de bijeenkomsten komt herhaaldelijk naar voren dat besluiten die buiten het gezinshuis worden genomen, directe en soms ingrijpende gevolgen hebben voor het dagelijks leven binnen het gezinshuis. Dit geldt bijvoorbeeld voor wijzigingen in plaatsing, omgangsregelingen of interventies vanuit het systeem, die zonder voldoende afstemming kunnen leiden tot onrust, spanning en verlies van continuïteit (Netwerkbijeenkomst 1 en 6). Daarmee wordt zichtbaar dat kwaliteit niet alleen wordt bepaald door het handelen van de gezinshuisouder, maar in sterke mate afhankelijk is van de context waarin dit handelen plaatsvindt.

Dit onderzoeksverslag is opgesteld vanuit de overtuiging dat de herziening van kwaliteitscriteria alleen betekenisvol kan zijn wanneer zij vertrekt vanuit deze praktijk. In acht netwerkbijeenkomsten, elk met een eigen thematische focus, is samen met gezinshuisouders onderzocht hoe kwaliteit wordt ervaren, waar deze ontstaat en waar deze onder druk komt te staan. De inhoudelijke opbrengsten van deze bijeenkomsten zijn als volledige bijlagen toegevoegd aan dit verslag (bijlage 1 t/m 8).

De vragenlijsten die voorafgaand aan deze bijeenkomsten zijn ingevuld, hebben daarbij bijgedragen aan het zichtbaar maken van individuele ervaringen en herkenning in het veld. Deze vragenlijsten zijn niet als bijlage opgenomen, maar hebben wel als input gediend voor de gezamenlijke duiding in de bijeenkomsten.

De kracht van deze aanpak ligt in het feit dat ervaringen niet alleen zijn opgehaald, maar ook gezamenlijk zijn geïnterpreteerd. Door het gesprek met elkaar aan te gaan, werden onderliggende patronen en terugkerende spanningsvelden zichtbaar. Zo werd in meerdere bijeenkomsten duidelijk dat thema's als continuïteit, samenwerking, draagkracht en toezicht niet los van elkaar te begrijpen zijn, maar onderdeel vormen van een samenhangend geheel (Netwerkbijeenkomst 1, 5, 7 en 8).

De opbrengsten zijn daarom niet alleen beschreven, maar systematisch geanalyseerd op drie niveaus:

- patronen (wat komt terug)
- spanningsvelden (waar schuurt het)
- mechanismen (waarom gebeurt dit)

Deze thematische en systemische analyse maakt het mogelijk om niet alleen te benoemen wat er speelt, maar ook inzicht te geven in de onderliggende dynamiek van het systeem waarin gezinshuiszorg functioneert.

Wat uit het onderzoek naar voren komt, is dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet primair ontstaat door het voldoen aan normen of het volgen van protocollen, maar in het dagelijks leven, in relaties en in de continuïteit die wordt geboden. Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat deze kwaliteit niet vanzelfsprekend kan bestaan, maar afhankelijk is van voorwaarden die niet altijd expliciet onderdeel zijn van het kwaliteitsdenken (Netwerkbijeenkomst 5 en 8).

Dit leidt tot een verschuiving van de centrale vraag. Waar kwaliteitskaders traditioneel gericht zijn op het definiëren en toetsen van kwaliteit, laat de praktijk zien dat een andere vraag minstens zo belangrijk is: **“Onder welke omstandigheden kan kwaliteit in de gezinshuiszorg daadwerkelijk bestaan en duurzaam worden gedragen?”**

Deze vraag vormt het uitgangspunt voor dit onderzoeksverslag en geeft richting aan de verdere uitwerking van de hoofdstukken.

2. Methodologische benadering

Dit onderzoeksverslag is gebaseerd op een praktijkgerichte en systemische benadering, waarin de ervaringen van gezinshuisouders centraal staan. In plaats van te vertrekken vanuit vooraf vastgestelde theoretische kaders of bestaande kwaliteitsmodellen, is bewust gekozen voor een aanpak waarin de praktijk zelf het uitgangspunt vormt voor analyse en duiding.

Deze keuze sluit aan bij de aard van gezinshuiszorg. Zoals in de bijeenkomsten herhaaldelijk naar voren komt, laat kwaliteit zich in deze context niet eenvoudig reduceren tot afzonderlijke indicatoren of gestandaardiseerde normen. Zij ontstaat in de samenhang tussen relaties, omstandigheden en professionele afwegingen, en wordt zichtbaar in het dagelijks handelen (Netwerkbijeenkomst 1 en 7).

2.1 Dataverzameling

Dit onderzoek is gebaseerd op acht netwerkbijeenkomsten met gezinshuisouders, georganiseerd in de periode januari tot en met maart 2026. Elke bijeenkomst had een eigen thematische focus, zoals onder andere de aard van kwaliteit, samenwerking, draagkracht, de stem van het kind en toetsing.

Voorafgaand aan deze bijeenkomsten zijn vragenlijsten uitgezet onder deelnemers. Deze vragenlijsten maakten het mogelijk om individuele ervaringen en perspectieven op te halen en dienden als vertrekpunt voor de dialoog tijdens de bijeenkomsten.

In totaal hebben circa 120 gezinshuisouders bijgedragen aan dit onderzoek, door deelname aan de bijeenkomsten, het invullen van vragenlijsten of een combinatie daarvan. Daarmee vormt dit onderzoek een brede weergave van ervaringen uit het werkveld.

Tijdens de bijeenkomsten zijn deze ervaringen verder verdiept, besproken en in relatie tot elkaar geplaatst. De opbrengsten zijn uitgewerkt in inhoudelijke verslagen, waarin niet alleen uitspraken zijn vastgelegd, maar ook een eerste duiding is gegeven van wat in de praktijk speelt. De volledige verslagen van deze bijeenkomsten zijn opgenomen als bijlagen (Bijlage 1 t/m 8) en vormen de primaire bron voor dit onderzoeksverslag.

2.2 Analysebenadering: van ervaringen naar inzicht

De opbrengsten uit de netwerkbijeenkomsten en vragenlijsten zijn niet opgevat als losse signalen of individuele ervaringen, maar als samenhangend geheel dat inzicht kan geven in de onderliggende dynamiek van gezinshuiszorg.

In plaats van te zoeken naar afzonderlijke knelpunten of thema's, is ervoor gekozen om de opbrengsten te analyseren op terugkerende patronen, spanningsvelden en onderliggende mechanismen. Deze manier van analyseren sluit aan bij de aard van het werk, waarin situaties zelden op zichzelf staan, maar onderdeel zijn van een bredere context.

Wat in de bijeenkomsten zichtbaar werd, is dat ervaringen van gezinshuisouders vaak op meerdere niveaus tegelijk betekenis hebben. Een concrete situatie — bijvoorbeeld rondom plaatsing, samenwerking of belasting — blijkt niet alleen een praktisch vraagstuk, maar raakt ook aan bredere thema's zoals verantwoordelijkheid, positie, draagkracht en systeeminrichting. Door deze ervaringen in samenhang te bekijken, werden onderliggende patronen zichtbaar. Zo bleek dat bepaalde thema's, zoals continuïteit, samenwerking en draagkracht, in vrijwel alle bijeenkomsten terugkeerden, zij het vanuit verschillende invalshoeken (Netwerkbijeenkomst 1, 3 en 5). Deze herhaling wijst erop dat het niet gaat om incidentele knelpunten, maar om structurele kenmerken van de praktijk.

Naast patronen kwamen ook spanningsvelden naar voren. Dit zijn situaties waarin verschillende waarden, belangen of verantwoordelijkheden met elkaar botsen. Voorbeelden hiervan zijn de spanning tussen papier en praktijk (Netwerkbijeenkomst 7), tussen loyaliteit aan het kind en het vermogen tot begrenzen (Netwerkbijeenkomst 5), en tussen inspraak van het kind en de noodzaak tot bescherming (Netwerkbijeenkomst 6).

Onder deze patronen en spanningsvelden liggen mechanismen die verklaren waarom bepaalde situaties blijven bestaan of zich blijven herhalen. In de analyse wordt zichtbaar dat deze mechanismen vaak samenhangen met de inrichting van het systeem, zoals de verdeling van verantwoordelijkheden, de wijze van besluitvorming en de manier waarop toezicht en verantwoording zijn georganiseerd. Door te kijken naar deze onderliggende mechanismen wordt duidelijk dat veel van wat in de praktijk als individueel probleem wordt ervaren, in werkelijkheid een systemische oorsprong heeft.

Deze analysebenadering maakt het mogelijk om de opbrengsten van het onderzoek niet alleen beschrijvend weer te geven, maar te vertalen naar inzicht in hoe kwaliteit in gezinshuiszorg ontstaat, onder druk komt te staan en beïnvloed wordt door de context waarin het werk plaatsvindt.

2.3 De rol van dialoog en gezamenlijke duiding

Een belangrijk kenmerk van dit onderzoek is dat de analyse niet uitsluitend door de onderzoekers is uitgevoerd, maar mede tot stand is gekomen in dialoog met het werkveld. Tijdens de bijeenkomsten zijn ervaringen niet alleen gedeeld, maar ook gezamenlijk geïnterpreteerd. Door het gesprek met elkaar aan te gaan, ontstond ruimte om verder te kijken dan individuele casuïstiek en om patronen en verbanden te herkennen die anders mogelijk onzichtbaar zouden blijven.

Deze gezamenlijke duiding maakte het mogelijk om:

- ervaringen te verbinden
- verschillen in perspectief te onderzoeken
- en impliciete aannames expliciet te maken

Hierdoor krijgt het onderzoek een collectief karakter, waarin inzichten niet alleen voortkomen uit wat is gezegd, maar ook uit hoe dit in de groep is begrepen en geplaatst.

2.4 Reikwijdte en begrenzing

Dit onderzoeksverslag heeft niet als doel om een representatief of statistisch onderbouwd beeld te geven van de gehele gezinshuiszorg. De kracht van dit onderzoek ligt in de diepgang en herkenbaarheid van de opgehaalde ervaringen.

Tegelijkertijd wordt in de bijeenkomsten zichtbaar dat de beschreven patronen breed herkenbaar zijn binnen het werkveld. De terugkerende thema's en spanningsvelden wijzen op structurele kenmerken van de praktijk, die niet beperkt zijn tot individuele situaties.

De resultaten moeten daarom gelezen worden als een inhoudelijke en systemische duiding van de praktijk, die richting kan geven aan verdere beleidsontwikkeling en kwaliteitskaders.

2.5 Positionering van het onderzoek

Dit onderzoek positioneert zich nadrukkelijk tussen praktijk en beleid. Enerzijds vertrekt het vanuit de ervaringen van gezinshuisouders en de dagelijkse realiteit van het werk. Anderzijds heeft het als doel om bij te dragen aan de herziening van kwaliteitscriteria en daarmee aan de inrichting van het systeem.

De analyse maakt zichtbaar dat kwaliteit niet los kan worden gezien van de context waarin zij ontstaat. Dit betekent dat het formuleren van kwaliteitscriteria niet alleen gaat over het definiëren van normen, maar ook over het expliciteren van voorwaarden.

Daarmee vormt dit onderzoeksverslag geen eindpunt, maar een onderlegger: een document dat zichtbaar maakt waar de praktijk schuurt en dat richting geeft aan het ontwikkelen van een kwaliteitskader dat beter aansluit bij de aard van gezinshuiszorg.

3. Kwaliteit leveren versus kwaliteit kunnen leveren

Een centraal inzicht dat in meerdere netwerkbijeenkomsten naar voren komt, is het onderscheid tussen het leveren van kwaliteit en het kunnen leveren van kwaliteit (Netwerkbijeenkomst 5 en 8). Dit onderscheid blijkt essentieel om de praktijk van gezinshuiszorg te begrijpen en vormt een belangrijk uitgangspunt voor de herziening van de kwaliteitscriteria.

Binnen bestaande kaders wordt kwaliteit veelal benaderd als iets wat voortkomt uit het handelen van de professional. De nadruk ligt op het voldoen aan normen, het uitvoeren van taken en het kunnen aantonen van zorgvuldig handelen. In deze benadering ligt de verantwoordelijkheid voor kwaliteit primair bij de gezinshuisouder.

In de praktijk blijkt deze benadering echter onvoldoende recht te doen aan de werkelijkheid waarin gezinshuiszorg plaatsvindt. In meerdere bijeenkomsten wordt zichtbaar dat de mogelijkheid om kwaliteit te leveren in sterke mate afhankelijk is van factoren die buiten de directe invloed van de gezinshuisouder liggen (Netwerkbijeenkomst 3, 5 en 8).

Deze factoren betreffen onder andere:

- de wijze waarop samenwerking is georganiseerd
- de manier waarop besluitvorming plaatsvindt
- de beschikbaarheid van ondersteuning
- de mate van administratieve belasting
- en de stabiliteit van financiering

Gezinshuisouders geven aan dat deze contextuele factoren directe invloed hebben op hun dagelijks handelen. Wanneer samenwerking stroef verloopt, besluiten onverwacht worden genomen of ondersteuning uitblijft, heeft dit onmiddellijk gevolgen voor de stabiliteit en continuïteit binnen het gezinshuis (Netwerkbijeenkomst 3 en 6).

Hierdoor ontstaat een situatie waarin van gezinshuisouders verwacht wordt dat zij kwaliteit leveren, terwijl de voorwaarden om deze kwaliteit daadwerkelijk te realiseren niet altijd aanwezig zijn.

3.1 Patronen uit het werkveld

Uit de analyse van de bijeenkomsten komt een terugkerend patroon naar voren: gezinshuisouders voelen zich verantwoordelijk voor het bieden van kwaliteit, maar ervaren tegelijkertijd beperkte invloed op de omstandigheden waaronder deze kwaliteit tot stand komt.

Dit patroon wordt zichtbaar in verschillende situaties:

- besluiten over plaatsingen die onvoldoende aansluiten bij de draagkracht van het gezinshuis
- veranderingen in beleid of financiering die onverwacht impact hebben op het dagelijks functioneren
- signalen vanuit het gezinshuis die niet tijdig worden opgepakt

Deze ervaringen maken duidelijk dat kwaliteit in de praktijk niet alleen afhankelijk is van het handelen van de professional, maar in sterke mate wordt gevormd door de context waarin dit handelen plaatsvindt.

3.2 Spanningsveld: verantwoordelijkheid zonder voorwaarden

Het hierboven beschreven patroon leidt tot een fundamenteel spanningsveld. Enerzijds wordt van gezinshuisouders verwacht dat zij verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van zorg. Anderzijds hebben zij niet altijd invloed op de factoren die deze kwaliteit mogelijk maken of juist onder druk zetten. Dit spanningsveld wordt door deelnemers beschreven als een vorm van “verantwoordelijkheid zonder invloed” (Netwerkbijeenkomst 3).

De gevolgen hiervan zijn zichtbaar in de praktijk:

- gezinshuisouders moeten omgaan met situaties die zij niet zelf hebben vormgegeven
- zij dragen de consequenties van beslissingen die elders zijn genomen
- en zij worden beoordeeld op uitkomsten waar zij niet volledig op kunnen sturen

Hierdoor verschuift de verantwoordelijkheid voor systeemvraagstukken naar het individu.

3.3 Onderliggende mechanismen

Onder dit spanningsveld liggen mechanismen die samenhangen met de inrichting van het systeem.

In de analyse wordt zichtbaar dat:

- verantwoordelijkheden en bevoegdheden niet altijd in balans zijn
- besluitvorming vaak gescheiden is van de praktijk waarin de gevolgen worden gedragen
- en dat kwaliteit wordt beoordeeld op basis van zichtbare handelingen, terwijl de voorwaarden minder expliciet worden meegenomen

Deze mechanismen maken dat het leveren van kwaliteit soms wordt beoordeeld los van de vraag of deze kwaliteit daadwerkelijk geleverd kon worden.

3.4 Implicaties voor kwaliteitsdenken

Het onderscheid tussen kwaliteit leveren en kwaliteit kunnen leveren heeft directe gevolgen voor de manier waarop kwaliteit wordt benaderd en beoordeeld.

Wanneer kwaliteit uitsluitend wordt gekoppeld aan het handelen van de professional, ontstaat het risico dat structurele problemen in de context onzichtbaar blijven. Tegelijkertijd kan dit leiden tot een onrealistische verwachting van wat van gezinshuisouders gevraagd wordt. De inzichten uit het onderzoek maken duidelijk dat kwaliteit niet alleen een kwestie is van handelen, maar ook van voorwaarden.

Dit vraagt om een verschuiving in het kwaliteitsdenken:

- van individueel naar relationeel
- van resultaat naar context
- en van controle naar begrip

3.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat het noodzakelijk is om expliciet aandacht te besteden aan de voorwaarden waaronder kwaliteit tot stand komt.

Dit vraagt om een kader waarin:

- niet alleen eisen worden gesteld aan het handelen van gezinshuisouders
- maar ook aan de context waarin zij hun werk uitvoeren
- en waarin de rol van het systeem expliciet wordt meegenomen in de beoordeling van kwaliteit

Daarmee verschuift de focus van het beoordelen van individuele prestaties naar het beoordelen van de samenhang tussen handelen en voorwaarden.

3.6 Normatieve conclusie

Dit leidt tot een duidelijke normatieve uitspraak die in meerdere bijeenkomsten zowel impliciet als expliciet naar voren komt: **“Wanneer de voorwaarden ontbreken om relationele kwaliteit te kunnen dragen, is het niet de gezinshuisouder die faalt, maar het systeem dat zijn verantwoordelijkheid niet neemt.”**

Deze uitspraak markeert een fundamentele verschuiving in perspectief. Zij maakt zichtbaar dat kwaliteit niet uitsluitend beoordeeld kan worden op het niveau van uitvoering, maar dat ook de randvoorwaarden en de inrichting van het systeem onderdeel zijn van wat onder kwaliteit wordt verstaan.

Daarmee wordt duidelijk dat het beoordelen van kwaliteit zonder aandacht voor context en voorwaarden leidt tot een onvolledig en in sommige gevallen onjuist beeld van de praktijk. Zonder dit onderscheid blijft het risico bestaan dat kwaliteit wordt gezien als een individuele prestatie, terwijl zij in werkelijkheid afhankelijk is van collectieve en systemische voorwaarden.

4. De aard van kwaliteit: relationeel, contextueel en continu

In de netwerkbijeenkomsten waarin werd stilgestaan bij de betekenis van kwaliteit, wordt zichtbaar dat kwaliteit in gezinshuiszorg een ander karakter heeft dan vaak impliciet wordt verondersteld binnen beleid en kwaliteitskaders.

Waar kwaliteit in veel systemen wordt benaderd als een vaststaand en toetsbaar kenmerk — iets wat aanwezig is of ontbreekt — laat de praktijk zien dat kwaliteit in gezinshuiszorg zich anders manifesteert. Zij ontstaat niet als een eigenschap die “aanwezig” is, maar als iets wat zich ontwikkelt in de dagelijkse interactie tussen kind en gezinshuisouder, in de relaties die worden opgebouwd en in de continuïteit die wordt geboden (Netwerkbijeenkomst 1 en 2).

Wat in de bijeenkomsten zichtbaar wordt, is dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet kan worden begrepen als een vaststaand kenmerk, maar als een verschijnsel dat ontstaat in de samenhang tussen verschillende factoren. Zij verschijnt wanneer relaties, continuïteit, draagkracht en afstemming op elkaar inwerken, en komt onder druk te staan wanneer deze samenhang wordt verstoord.

In de praktijk wordt dit concreet in ogenschijnlijk kleine momenten. Gezinshuisouders beschrijven hoe kwaliteit zichtbaar wordt wanneer een kind na lange tijd voor het eerst ontspant aan tafel, wanneer een jongere zich durft uit te spreken zonder angst voor afwijzing, of wanneer spanning in een situatie niet escaleert doordat er ruimte is voor nabijheid en afstemming. Deze voorbeelden laten zien dat kwaliteit zich niet alleen laat herkennen in grote interventies, maar juist in het alledaagse, in de herhaling en in de betrouwbaarheid van het handelen.

4.1 Kwaliteit als relationeel proces

Een terugkerend patroon in de bijeenkomsten is dat kwaliteit primair wordt ervaren als iets relationeels. Het gaat niet alleen om wat er wordt gedaan, maar om hoe er wordt afgestemd, gereageerd en verbonden.

Gezinshuisouders beschrijven hoe de ontwikkeling van kinderen nauw samenhangt met het ervaren van veiligheid in relaties. Dit betekent dat zij niet alleen kijken naar gedrag, maar vooral naar wat er onder dat gedrag ligt. Een kind dat zich terugtrekt, agressief reageert of juist extreem meegaand is, vraagt niet om een standaardreactie, maar om een afstemming die past bij wat dat kind op dat moment nodig heeft.

In de praktijk betekent dit dat gezinshuisouders voortdurend schakelen. Wat gisteren werkte, kan vandaag onvoldoende zijn. Wat bij het ene kind veiligheid biedt, kan bij een ander juist spanning oproepen. Kwaliteit ontstaat daarmee in het vermogen om te blijven afstemmen, ook wanneer situaties veranderen of complex worden.

Deze relationele kwaliteit laat zich moeilijk vangen in protocollen. Zij ontstaat in het moment en vraagt om nabijheid, sensitiviteit en ervaring.

4.2 Kwaliteit als contextafhankelijk verschijnsel

Naast het relationele karakter wordt in de bijeenkomsten zichtbaar dat kwaliteit sterk afhankelijk is van context.

Gezinshuisouders beschrijven situaties waarin dezelfde handeling in de ene context passend is, maar in een andere context juist niet. Bijvoorbeeld in de omgang met ouders: waar in sommige situaties intensief contact bijdraagt aan herstel en verbinding, kan dit in andere situaties juist leiden tot onrust, loyaliteitsconflicten of terugval bij het kind (Netwerkbijeenkomst 6).

Ook in dagelijkse keuzes wordt deze contextafhankelijkheid zichtbaar. Het wel of niet begrenzen van gedrag, het toelaten van ruimte of juist het bieden van structuur, het volgen van een wens van het kind of het daar bewust van afwijken — het zijn telkens afwegingen die niet los gezien kunnen worden van de specifieke situatie.

Dit maakt dat kwaliteit niet bestaat uit het maken van “de juiste keuze”, maar uit het maken van een passende keuze binnen een specifieke context.

Tegelijkertijd roept dit de vraag op in hoeverre kwaliteit in gezinshuiszorg überhaupt op een eenduidige manier meetbaar kan worden gemaakt. Wanneer gekeken wordt met instrumenten die uitgaan van stabiliteit en voorspelbaarheid, bestaat het risico dat juist datgene wat wezenlijk is — de dynamiek, de afstemming en het relationele proces — buiten beeld blijft.

4.3 Continuïteit als fundament van kwaliteit

Een van de meest consistente bevindingen uit de bijeenkomsten is het belang van continuïteit. Gezinshuisouders beschrijven hoe kinderen vaak een geschiedenis hebben van wisselingen, onvoorspelbaarheid en breuken in relaties. Juist daarom is het bieden van een stabiele en voorspelbare omgeving van grote waarde.

Continuïteit wordt zichtbaar in het feit dat dezelfde mensen blijven, dat afspraken worden nagekomen en dat het dagelijks leven herkenbaar en betrouwbaar is. Het gaat om het steeds weer terugkeren van dezelfde patronen: samen eten, naar school gaan, er zijn op moeilijke momenten en beschikbaar blijven, ook wanneer het ingewikkeld wordt.

Wanneer deze continuïteit wordt doorbroken — bijvoorbeeld door onverwachte beslissingen vanuit het systeem, wisselingen in begeleiding of veranderingen in plaatsing — heeft dit direct effect op het gevoel van veiligheid van het kind en de stabiliteit binnen het gezinshuis (Netwerkbijeenkomst 1 en 2).

Daarmee wordt duidelijk dat continuïteit geen wenselijke kwaliteit is, maar een noodzakelijke voorwaarde voor ontwikkeling.

4.4 Spanningsveld tussen professionaliteit en menselijkheid

Binnen het relationele en contextafhankelijke karakter van kwaliteit ontstaat een belangrijk spanningsveld.

Gezinshuisouders bewegen zich voortdurend tussen hun rol als professional en hun rol als opvoeder. In de praktijk zijn deze rollen niet los van elkaar te zien. Het dagelijks leven in een gezinshuis vraagt om nabijheid, betrokkenheid en authenticiteit, terwijl tegelijkertijd professionele kaders en verantwoording een rol spelen.

In de bijeenkomsten wordt zichtbaar dat deze combinatie spanning kan opleveren. Gezinshuisouders geven aan dat het moeilijk kan zijn om tegelijkertijd “professioneel afstandelijk” te blijven en “relationeel nabij” te zijn. Bijvoorbeeld in situaties waarin grenzen gesteld moeten worden, of wanneer beslissingen genomen worden die ingaan tegen het gevoel van de gezinshuisouder.

Dit roept de vraag op wanneer professionalisering bijdraagt aan kwaliteit, en wanneer zij juist spanning creëert met het menselijk karakter van het werk.

4.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

De inzichten uit dit hoofdstuk maken duidelijk dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet kan worden begrepen als een optelsom van normen of als een vaststaand eindresultaat.

Kwaliteit ontstaat in relaties, is afhankelijk van context en wordt gedragen door continuïteit. Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat deze kwaliteit alleen kan ontstaan wanneer de omstandigheden dit toelaten.

Een kwaliteitskader dat geen ruimte laat voor:

- professionele oordeelsvorming
- contextafhankelijk handelen
- en het relationele karakter van het werk

loopt het risico om slechts een deel van de werkelijkheid te beschrijven.

Daarmee wordt zichtbaar dat niet alleen de inhoud van kwaliteit, maar ook de manier waarop eraan gekeken wordt, bepalend is voor wat zichtbaar wordt — en wat buiten beeld blijft.

4.6 De kern van kwaliteit in gezinshuiszorg

De analyse laat zien dat kwaliteit in gezinshuiszorg geen vaststaand kenmerk is, maar een dynamisch proces dat ontstaat onder specifieke omstandigheden.

Kwaliteit ontstaat niet in interventies, maar in de betrouwbaarheid van het dagelijks leven.

5. Kwaliteit zichtbaar maken: de kloof tussen papier en praktijk

5.1 De kloof tussen systeem en praktijk

In de bijeenkomsten waarin toetsing, toezicht en verantwoording centraal stonden, wordt een fundamenteel spanningsveld zichtbaar tussen de manier waarop kwaliteit in beleid en systemen wordt benaderd en de wijze waarop deze zich in de praktijk manifesteert (Netwerkbijeenkomst 7).

Binnen bestaande kaders wordt kwaliteit veelal zichtbaar gemaakt via plannen, protocollen, registraties en meetbare indicatoren. Deze vormen van verantwoording zijn bedoeld om inzicht te geven in het handelen van professionals en om te borgen dat aan bepaalde normen wordt voldaan.

In de praktijk blijkt echter dat deze benadering slechts een deel van de werkelijkheid zichtbaar maakt. Gezinshuisouders geven aan dat de essentie van hun werk zich juist afspeelt in situaties die zich niet eenvoudig laten vastleggen. Het gaat om het handelen in het moment, om het omgaan met spanning, om het herstellen van relaties en om het voortdurend afstemmen op wat een kind nodig heeft. Deze processen zijn relationeel, contextafhankelijk en dynamisch, en laten zich moeilijk vertalen naar vormen van vastlegging die uitgaan van stabiliteit en eenduidigheid (Netwerkbijeenkomst 1 en 7).

Hierdoor ontstaat een paradoxale situatie. Het is mogelijk om op papier te voldoen aan alle gestelde eisen, terwijl de kwaliteit in de praktijk onder druk staat. Tegelijkertijd kan er sprake zijn van kwalitatief goed handelen dat onvoldoende zichtbaar wordt binnen bestaande verantwoordingssystemen.

In de bijeenkomsten wordt dit spanningsveld benoemd als het verschil tussen de **“papieren werkelijkheid”** en de **“geleefde praktijk”**. Waar de papieren werkelijkheid vraagt om voorspelbaarheid, controleerbaarheid en eenduidigheid, vraagt de praktijk om flexibiliteit, professionele afweging en relationele sensitiviteit.

Een belangrijk risico dat hieruit voortkomt, is dat van schijnveiligheid. Wanneer systemen primair sturen op datgene wat meetbaar is, kan de indruk ontstaan dat kwaliteit geborgd is, terwijl onderliggende signalen uit de praktijk onvoldoende worden gezien of opgepakt. Problemen worden dan niet altijd tijdig herkend, maar komen pas aan het licht wanneer zij escaleren.

5.2 Waarom deze kloof ontstaat

Deze kloof is niet alleen het gevolg van verschillende werkwijzen, maar van een fundamenteeler verschil in hoe kwaliteit wordt begrepen.

In veel systemen wordt kwaliteit benaderd alsof zij een vaste eigenschap is die objectief kan worden vastgesteld, vergelijkbaar met de kwaliteit van een product. Vanuit die benadering wordt gezocht naar kenmerken die meetbaar, vergelijkbaar en controleerbaar zijn.

In de praktijk van gezinshuiscare blijkt kwaliteit echter een ander karakter te hebben. Zij ontstaat niet als een vaststaand kenmerk, maar als een relationeel en contextafhankelijk verschijnsel dat alleen zichtbaar wordt wanneer meerdere voorwaarden samenkomen.

Kwaliteit verschijnt wanneer relaties, continuïteit, draagkracht, afstemming en veiligheid op elkaar inwerken, en komt onder druk te staan wanneer deze samenhang wordt verstoord. In die zin lijkt kwaliteit in gezinshuiscare minder op een object dat beoordeeld kan worden, en meer op een proces dat zich ontwikkelt onder de juiste omstandigheden.

De vraag is daarmee niet alleen of kwaliteit zichtbaar is, maar ook of er gekeken wordt op een manier die deze kwaliteit überhaupt zichtbaar kan maken.

5.3 Wat hierdoor buiten beeld blijft

In de bijeenkomsten wordt benadrukt dat juist de vroege signalen van verandering cruciaal zijn om kwaliteit te kunnen waarborgen. Het gaat om subtiele verschuivingen: veranderingen in gedrag van een kind, kleine spanningen in relaties, of een afnemende draagkracht van de gezinshuisouder (Netwerkbijeenkomst 4).

Deze signalen zijn vaak moeilijk te objectiveren en krijgen binnen bestaande systemen niet altijd de aandacht die zij verdienen. Daarmee ontstaat het risico dat juist datgene wat nodig is om tijdig bij te sturen, onvoldoende zichtbaar wordt.

Daarnaast wordt zichtbaar dat de nadruk op verantwoording en registratie ook invloed heeft op de praktijk zelf. Gezinshuisouders geven aan dat de tijd en energie die nodig is voor het vastleggen en verantwoorden van hun handelen, in sommige gevallen ten koste gaat van de tijd die zij kunnen besteden aan het kind.

Hier ontstaat een spanningsveld tussen het zichtbaar maken van kwaliteit en het daadwerkelijk realiseren ervan.

5.4 Verschuiving van controle naar begrijpen

De bevindingen uit de bijeenkomsten leiden niet tot de conclusie dat toetsing of verantwoording overbodig is. Wel wordt duidelijk dat de manier waarop deze zijn ingericht, niet altijd aansluit bij de aard van het werk.

Kwaliteit in gezinshuiszorg kan alleen zichtbaar worden wanneer meerdere perspectieven worden meegenomen. Dit betekent dat naast formele registraties ook ruimte nodig is voor:

- professionele reflectie
- observaties uit de praktijk
- en signalen vanuit het netwerk rondom het kind

Daarbij wordt het belang van dialoog benadrukt. Kwaliteit wordt niet alleen zichtbaar door te meten, maar ook door te spreken over wat er gebeurt, door ervaringen te delen en door gezamenlijk te reflecteren op het handelen.

Dit vraagt om een verschuiving van een primair controlerende benadering naar een benadering waarin leren en begrijpen centraal staan. Toezicht en toetsing kunnen hierin een belangrijke rol spelen, mits zij niet uitsluitend gericht zijn op het vaststellen van afwijkingen, maar ook op het versterken van inzicht en ontwikkeling.

5.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat het noodzakelijk is om verder te kijken dan alleen meetbare indicatoren.

Het vraagt om een kader dat:

- recht doet aan de complexiteit van de praktijk
- ruimte biedt voor professionele oordeelsvorming
- en verschillende vormen van kennis en signalering serieus neemt

Dit betekent dat niet alleen gekeken wordt naar wat zichtbaar is en vastgelegd kan worden, maar ook naar wat zich in de praktijk afspeelt en welke signalen daarin van betekenis zijn.

Daarmee verschuift de focus van het controleren van naleving naar het begrijpen van wat er daadwerkelijk gebeurt in het dagelijks handelen.

5.6 Waar het schuurt: de kloof tussen papier en praktijk

De analyse maakt duidelijk dat de kloof tussen papier en praktijk niet alleen gaat over hoe kwaliteit wordt vastgelegd, maar over hoe kwaliteit wordt begrepen.

Zolang kwaliteit primair wordt benaderd als iets dat meetbaar moet zijn, blijft een wezenlijk deel van de werkelijkheid buiten beeld.

6. Samenwerking en de bedding als voorwaarde voor kwaliteit

In de bijeenkomsten waarin samenwerking centraal stond, wordt zichtbaar dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet alleen ontstaat in het gezinshuis zelf, maar in de wijze waarop verantwoordelijkheden, besluitvorming en erkenning tussen betrokken partijen zijn georganiseerd (Netwerkbijeenkomst 3).

Daarmee wordt samenwerking niet zichtbaar als een ondersteunend proces, maar als een bepalende factor in de vraag of kwaliteit überhaupt kan ontstaan.

6.1 Kwaliteit ontstaat in relatie tot het systeem

Gezinshuisouders dragen in de praktijk de dagelijkse verantwoordelijkheid voor het welzijn, de ontwikkeling en de continuïteit van het leven van het kind. Tegelijkertijd zijn zij voor belangrijke besluiten afhankelijk van andere partijen, zoals gecertificeerde instellingen, gemeenten en zorgaanbieders.

Deze afhankelijkheid is op zichzelf niet problematisch. Zij krijgt betekenis in de manier waarop samenwerking wordt vormgegeven. In de praktijk komt deze samenwerking samen in drie fundamentele vragen:

- **Wie draagt de verantwoordelijkheid?**
- **Wie neemt de besluiten?**
- **Wie wordt erkend als deskundige?**

De manier waarop deze drie elementen zich tot elkaar verhouden, blijkt bepalend voor de kwaliteit van zorg.

6.2 Patronen uit het werkveld

Wanneer samenwerking wordt gekenmerkt door gelijkwaardigheid, open communicatie en wederzijds vertrouwen, ontstaat ruimte voor gezamenlijke besluitvorming. In deze situaties wordt de praktijkkennis van gezinshuisouders benut en kunnen beslissingen worden genomen die aansluiten bij het dagelijks leven van het kind.

Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat dit niet vanzelfsprekend is. In meerdere bijeenkomsten komt naar voren dat belangrijke besluiten regelmatig buiten het gezinshuis worden genomen, zonder dat de praktijkkennis van de gezinshuisouder daarin wordt meegenomen, terwijl de gevolgen volledig binnen het gezinshuis worden gedragen (Netwerkbijeenkomst 3 en 6).

Dit betreft onder andere:

- beslissingen over plaatsing
- beëindiging van plaatsing
- omgangsregelingen
- interventies vanuit het systeem

Daarnaast wordt zichtbaar dat signalen vanuit het gezinshuis niet altijd worden opgepakt of serieus genomen. Gezinshuisouders geven aan dat zij vroegtijdig kunnen signaleren wanneer situaties onder druk komen te staan, maar dat deze signalen niet altijd leiden tot actie (Netwerkbijeenkomst 1 en 7).

6.3 Spanningsveld: verantwoordelijkheid, besluitvorming en erkenning

Uit deze patronen ontstaat een structureel spanningsveld. Degene die verantwoordelijk is voor het dagelijks leven van het kind, is niet altijd degene die invloed heeft op de beslissingen die dat leven direct raken. Tegelijkertijd wordt de deskundigheid van gezinshuisouders niet altijd erkend als volwaardige professionele expertise.

Hierdoor ontstaat een disbalans:

- verantwoordelijkheid ligt binnen het gezinshuis
- besluitvorming ligt vaak daarbuiten
- en erkenning van deskundigheid is niet vanzelfsprekend

Deze disbalans leidt niet alleen tot frustratie, maar heeft directe gevolgen voor de kwaliteit van zorg. In de praktijk betekent dit dat beslissingen die buiten het gezinshuis worden genomen, kunnen leiden tot situaties die binnen het gezinshuis moeilijk of niet meer op te vangen zijn. Gezinshuisouders beschrijven voorbeelden waarin plaatsingen onvoldoende passend waren, of waarin beslissingen van voogden grote negatieve gevolgen hadden voor het kind en de stabiliteit van het gezinshuis.

Besluiten die onvoldoende aansluiten bij de praktijk kunnen leiden tot onrust, verstoring van relaties en verlies van continuïteit — en daarmee direct raken aan de kern van kwaliteit.

6.4 Onderliggende mechanismen

Onder dit spanningsveld liggen mechanismen die samenhangen met de inrichting van het systeem. In de analyse wordt zichtbaar dat:

- besluitvorming vaak georganiseerd is op afstand van de praktijk
- rollen en verantwoordelijkheden niet altijd helder of gelijkwaardig zijn verdeeld
- en dat de positie van gezinshuisouders in het systeem niet eenduidig is gedefinieerd

Daarnaast speelt mee dat gezinshuisouders in sommige samenwerkingsrelaties niet primair worden benaderd als professional, maar eerder als “betrokken opvoeder”. Dit heeft directe invloed op de ruimte die zij ervaren om hun professionele oordeel in te brengen.

Deze mechanismen maken dat samenwerking niet alleen een kwestie is van intentie, maar van structuur.

6.5 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

De inzichten uit dit hoofdstuk maken duidelijk dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet uitsluitend beoordeeld kan worden op het niveau van het gezinshuis.

Kwaliteit moet ook worden beoordeeld op het niveau van de samenwerking en de systeemcondities waarin het gezinshuis functioneert.

Dit vraagt om een kwaliteitskader waarin:

- samenwerking als expliciet kwaliteitscriterium wordt opgenomen
- verantwoordelijkheden helder worden verdeeld
- en de positie van het gezinshuis in besluitvorming wordt geborgd

Dit betekent ook dat kwaliteit niet eenzijdig beoordeeld kan worden. Wanneer van gezinshuizen verwacht wordt dat zij voldoen aan kwaliteitscriteria, moet er tegelijkertijd ruimte zijn om de kwaliteit van samenwerking en besluitvorming vanuit andere partijen te beoordelen.

Daarnaast wordt zichtbaar dat verschillen tussen regio's en organisaties leiden tot ongelijkheid in de praktijk. De wijze waarop samenwerking, financiering en ondersteuning is ingericht, verschilt per context en heeft directe invloed op de mogelijkheden om kwaliteit te leveren. Hiermee wordt duidelijk dat kwaliteit niet alleen afhankelijk is van het gezinshuis, maar ook van de omgeving waarin het functioneert.

6.6 Samenwerking als voorwaarde voor kwaliteit

De analyse laat zien dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet alleen wordt bepaald door wat er binnen het gezinshuis gebeurt, maar door hoe verantwoordelijkheid, besluitvorming en erkenning daarbuiten zijn georganiseerd.

Wanneer de bedding niet functioneert, kan kwaliteit binnen het gezinshuis niet duurzaam bestaan.

7. Machtsverhoudingen en verantwoordelijkheid

Waar in het voorgaande hoofdstuk samenwerking werd benaderd als voorwaarde voor kwaliteit, wordt in de bijeenkomsten daarnaast een fundamenteel mechanisme zichtbaar: de wijze waarop macht en invloed zijn verdeeld in het systeem (Netwerkbijeenkomst 3).

Deze dynamiek is niet uitsluitend het gevolg van hoe partijen samenwerken, maar ligt verankerd in de structurele inrichting van rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

7.1 De verdeling van macht en invloed

Gezinshuisouders vervullen in de praktijk een centrale rol in het dagelijks leven van het kind. Zij zijn verantwoordelijk voor de continuïteit, veiligheid en ontwikkeling van het kind, en dragen de gevolgen van wat er in het dagelijks leven gebeurt.

Tegelijkertijd ligt de formele besluitvorming in veel gevallen bij externe partijen, zoals gecertificeerde instellingen, gemeenten of zorgaanbieders. Deze verdeling van rollen is op zichzelf begrijpelijk, maar krijgt betekenis in de wijze waarop deze in de praktijk wordt ingevuld. Wat in de bijeenkomsten zichtbaar wordt, is dat deze verdeling in veel situaties leidt tot een disbalans tussen verantwoordelijkheid en invloed.

7.2 Patronen uit het werkveld

In meerdere bijeenkomsten komt naar voren dat besluiten die direct invloed hebben op het dagelijks leven van het kind en het gezinshuis, niet altijd genomen worden in afstemming met degene die deze gevolgen moet dragen (Netwerkbijeenkomst 3 en 6).

Dit leidt tot situaties waarin:

- plaatsingen plaatsvinden die onvoldoende aansluiten bij de draagkracht van het gezinshuis
- omgangsregelingen worden vastgesteld die spanning veroorzaken in het dagelijks leven
- of interventies worden ingezet zonder voldoende zicht op de impact in de praktijk

Gezinshuisouders beschrijven dat zij vervolgens verantwoordelijk zijn voor het opvangen van de gevolgen van deze besluiten, terwijl zij niet altijd betrokken zijn geweest bij de afwegingen die daaraan voorafgingen.

7.3 Spanningsveld: wie beslist en wie draagt

Uit deze patronen ontstaat een fundamenteel spanningsveld. Degene die beslist, is niet degene die de gevolgen draagt. En degene die de gevolgen draagt, heeft niet altijd invloed op de beslissing. Deze disbalans is niet incidenteel, maar structureel van aard en maakt onderdeel uit van de inrichting van het systeem.

Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor de uitkomsten van beslissingen in de praktijk vaak verschuift naar het gezinshuis, ongeacht de mate van invloed die daarop is uitgeoefend. De gevolgen hiervan zijn zichtbaar in de praktijk. Besluiten die onvoldoende aansluiten bij de dagelijkse werkelijkheid kunnen leiden tot verstoring van relaties, verlies van stabiliteit en toename van spanning binnen het gezinshuis (Netwerkbijeenkomst 1 en 6).

De impact hiervan reikt verder dan de positie van de gezinshuisouder alleen. De gevolgen van deze disbalans raken direct het kind. Onrust, wisselingen en beslissingen die onvoldoende aansluiten bij de praktijk, hebben invloed op het gevoel van veiligheid, de ontwikkeling en de continuïteit van het leven van het kind en in veel gevallen op het hele gezinshuissysteem.

7.4 Effect op professionele ruimte

Naast de directe impact op het dagelijks functioneren, heeft deze machtsverhouding ook invloed op de professionele ruimte van gezinshuisouders.

Wanneer gezinshuisouders afhankelijk zijn van partijen die tegelijkertijd beslissingsbevoegd zijn, kan dit effect hebben op de mate waarin zij zich vrij voelen om signalen te delen, grenzen aan te geven of kritische vragen te stellen.

In de bijeenkomsten wordt benoemd dat deze afhankelijkheidsrelatie kan leiden tot terughoudendheid. Gezinshuisouders stemmen hun handelen soms af op wat zij denken dat van hen verwacht wordt, in plaats van op wat zij professioneel noodzakelijk achten.

Hiermee wordt zichtbaar dat machtsverhoudingen niet alleen invloed hebben op besluitvorming, maar ook op het dagelijks handelen zelf. De manier waarop het systeem is ingericht, beïnvloedt daarmee indirect de kwaliteit van zorg.

7.5 Onzichtbare machtsstructuren

Een belangrijk kenmerk van deze machtsverhoudingen is dat zij vaak niet expliciet worden benoemd.

Zij maken onderdeel uit van de dagelijkse praktijk, maar worden zelden onderwerp van gesprek binnen beleid of kwaliteitskaders. Juist daardoor kunnen zij langdurig blijven bestaan, terwijl de effecten ervan wel degelijk worden ervaren. Het zichtbaar maken van deze verhoudingen is daarom een noodzakelijke stap in het verbeteren van de kwaliteit van gezinshuisczorg.

Wanneer duidelijk wordt:

- wie beslist
- wie de gevolgen draagt
- en waar deze twee uit elkaar lopen

ontstaat ook de mogelijkheid om deze disbalans te corrigeren.

7.6 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen gekeken moet worden naar wat van gezinshuisouders verwacht wordt, maar ook naar de positie waarin zij hun werk uitvoeren.

Dit vraagt om het expliciet borgen van:

- betrokkenheid van gezinshuizen bij besluitvorming die het dagelijks leven raakt
- hoor en wederhoor in situaties waarin besluiten genomen worden
- en transparantie in verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Daarmee wordt zichtbaar dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet los gezien kan worden van de verdeling van macht en invloed binnen het systeem.

7.7 Wanneer verantwoordelijkheid en invloed uit balans zijn

De analyse maakt duidelijk dat een kwaliteitskader dat geen rekening houdt met machtsverhoudingen, slechts een deel van de werkelijkheid beoordeelt.

Wanneer invloed en verantwoordelijkheid structureel uit balans zijn, komt kwaliteit onder druk te staan — niet omdat de professional tekortschiet, maar omdat het systeem onvoldoende verantwoordelijkheid draagt voor de gevolgen van zijn eigen beslissingen.

8. Systemische dynamiek en complexiteit van het dagelijks handelen

In de bijeenkomsten waarin de stem van het kind en de rol van ouders centraal stonden, wordt zichtbaar dat het dagelijks handelen in gezinshuiscare zich afspeelt binnen een complex veld van relaties en afhankelijkheden (Netwerkbijeenkomst 6). Deze dynamiek vormt een essentieel onderdeel van de praktijk, maar krijgt in bestaande kwaliteitskaders niet altijd de aandacht die zij verdient.

Gezinshuisouders werken met kinderen die vaak meerdere ervaringen, loyaliteiten en kwetsbaarheden met zich meedragen. De relatie met ouders blijft daarbij, in vrijwel alle situaties, een bepalende factor. Deze relatie is niet statisch, maar ontwikkelt zich in de tijd en kent verschillende lagen, zoals hechting, loyaliteit, afhankelijkheid en soms ook spanning of conflict.

8.1 De stem van het kind in context

Binnen deze dynamiek kan de stem van het kind niet worden gezien als een eenduidig of direct gegeven.

Wat een kind zegt of laat zien, wordt beïnvloed door:

- de positie waarin het zich bevindt
- de relatie met ouders
- eerdere ervaringen
- en de mate van veiligheid die het ervaart

Dit vraagt van gezinshuisouders dat zij voortdurend afwegen hoe zij deze signalen interpreteren en hoe zij hierop handelen.

In de bijeenkomsten wordt duidelijk dat deze afwegingen zelden eenvoudig zijn. Het volgen van de uitgesproken wens van een kind is niet altijd in diens belang, terwijl het negeren van die wens eveneens schadelijk kan zijn.

Gezinshuisouders beschrijven dat zij in dit soort situaties zelden kunnen kiezen voor een ‘juiste’ oplossing. Het gaat vaak om het maken van een afweging tussen verschillende, soms tegenstrijdige belangen, waarbij elke keuze ook iets kost.

Hiermee ontstaat een spanningsveld tussen inspraak en bescherming, waarin professionele duiding en ervaring een cruciale rol spelen.

8.2 De rol van ouders: verbinding en spanning

Een vergelijkbare complexiteit wordt zichtbaar in de omgang met ouders. Ouderbetrokkenheid kan bijdragen aan verbinding, identiteitsontwikkeling en herstel van relaties. Tegelijkertijd kan deze betrokkenheid ook leiden tot spanning, onrust of loyaliteitsconflicten bij het kind, en druk op het gezinshuis.

Hier wordt zichtbaar dat kinderen zich vaak in een spanningsveld bevinden tussen verschillende loyaliteiten. Wat goed is voor de relatie met ouders, is niet altijd wat rust of veiligheid geeft in het dagelijks leven, en andersom. De vraag hoe en in welke mate ouders betrokken worden, is daarmee geen standaardvraag, maar altijd afhankelijk van de specifieke situatie.

Gezinshuisouders beschrijven hoe zij hierin voortdurend moeten schakelen. Wat in de ene situatie helpend is, kan in een andere situatie juist ontwrichtend werken. Dit vraagt om maatwerk, afstemming en het vermogen om meerdere perspectieven tegelijk te overzien.

8.3 De positie van de gezinshuisouder

Binnen deze dynamiek neemt de gezinshuisouder een unieke positie in. Enerzijds maakt de gezinshuisouder deel uit van het dagelijks leven van het kind en biedt hij of zij een opvoedcontext waarin veiligheid en continuïteit centraal staan. Anderzijds functioneert de gezinshuisouder binnen een systeem van organisaties, besluitvorming en externe verwachtingen.

Deze dubbele positie vraagt om voortdurende afstemming en kan spanning opleveren, met name wanneer belangen van verschillende partijen niet samenvallen. In de praktijk betekent dit dat gezinshuisouders niet alleen handelen in relatie tot het kind, maar ook voortdurend rekening houden met de bredere context waarin zij functioneren.

8.4 Minder zichtbare risico's

In de bijeenkomsten wordt daarnaast aandacht gevraagd voor een minder zichtbaar aspect van de praktijk: de veiligheid van de gezinshuisouder zelf.

Uitspraken of signalen van kinderen kunnen, afhankelijk van de context, grote gevolgen hebben binnen het systeem. Dit kan leiden tot voorzichtigheid in handelen en communicatie.

Dit kan ertoe leiden dat gezinshuisouders voorzichtiger worden in wat zij delen of hoe zij handelen, terwijl juist openheid en reflectie essentieel zijn voor kwaliteit.

Hier wordt zichtbaar dat niet alleen het kind, maar ook de positie van de gezinshuisouder onderdeel is van het systeem waarin wordt gewerkt — en dat deze positie invloed heeft op het handelen zelf.

8.5 Complexiteit als onderdeel van kwaliteit

Wat uit deze bevindingen naar voren komt, is dat het dagelijks handelen in gezinshuiszorg niet bestaat uit het toepassen van eenduidige regels, maar uit het voortdurend maken van professionele afwegingen binnen een complex en dynamisch veld.

Wanneer deze complexiteit wordt teruggebracht tot eenduidige normen of eenvoudige beoordelingen, ontstaat het risico dat de werkelijkheid wordt versimpeld en dat situaties onterecht als 'goed' of 'onvoldoende' worden beoordeeld.

8.6 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat ruimte voor professionele oordeelsvorming essentieel is.

Kwaliteit kan niet volledig worden vastgelegd in vooraf bepaalde regels, maar vraagt om een kader dat professionals ondersteunt in het maken en verantwoorden van afwegingen. Dit impliceert ook dat kwaliteit niet alleen gaat over het handelen zelf, maar over het vermogen om dit handelen te duiden, te bespreken en te verantwoorden in relatie tot de context waarin het plaatsvindt.

8.7 Kwaliteit in een complexe werkelijkheid

De analyse laat zien dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet bestaat uit het toepassen van vaste oplossingen, maar uit het vermogen om te blijven afstemmen binnen een complexe werkelijkheid.

Kwaliteit ontstaat in het zorgvuldig omgaan met complexiteit, niet in het reduceren ervan.

9. Draagkracht, morele druk en begrenzing

In de bijeenkomsten waarin draagkracht en de belasting van het werk centraal stonden, wordt zichtbaar dat gezinshuiszorg een vorm van zorg is die in sterke mate leunt op de beschikbaarheid, betrokkenheid en veerkracht van de gezinshuisouder (Netwerkbijeenkomst 5). Deze betrokkenheid vormt de kracht van de zorgvorm, maar tegelijkertijd ook een kwetsbaarheid.

9.1 Verwevenheid van werk en leven

Gezinshuiszorg kenmerkt zich niet door een gedeeltelijke, maar door een fundamentele verwevenheid van werk en privéleven. In het gezinshuis is geen duidelijke scheidslijn aanwezig tussen professionele verantwoordelijkheid en persoonlijk leven; zij bestaan gelijktijdig in dezelfde ruimte, relaties en dagelijkse ritmes.

Juist dit maakt de zorgvorm krachtig, maar ook complex. Het betekent dat vragen over belasting, herstel, beschikbaarheid en begrenzing niet op dezelfde manier benaderd kunnen worden als in zorgvormen waarin werk en privé wel van elkaar gescheiden zijn.

9.2 De opbouw van belasting

In de bijeenkomsten wordt duidelijk dat de belasting van het werk niet alleen voortkomt uit de zorg voor het kind zelf, maar juist uit de combinatie van factoren. Complexe problematiek van kinderen, de dynamiek binnen het gezin, de samenwerking met verschillende partijen en de eisen vanuit het systeem stapelen zich op en vragen voortdurend om afstemming (Netwerkbijeenkomst 5 en 8).

Wat deze belasting bijzonder maakt, is dat zij niet altijd zichtbaar is. Gezinshuisouders geven aan dat zij vaak in staat zijn om veel op te vangen en zich flexibel op te stellen. Deze flexibiliteit is echter niet onbeperkt en kent grenzen die niet altijd tijdig worden herkend of erkend.

9.3 Morele druk en loyaliteit

Een belangrijk aspect dat in de bijeenkomsten naar voren komt, is de rol van morele druk. Gezinshuisouders voelen zich verantwoordelijk voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind en ervaren een sterke loyaliteit om beschikbaar te blijven, ook wanneer de belasting toeneemt. Deze betrokkenheid maakt dat zij geneigd zijn om door te gaan, ook in situaties waarin het eigenlijk noodzakelijk zou zijn om te begrenzen.

Hier ontstaat een spanningsveld tussen professionele verantwoordelijkheid en persoonlijke draagkracht. Het belang van het kind staat centraal, maar juist dit belang maakt het moeilijk om grenzen te stellen.

Het tijdelijk minder beschikbaar zijn of het aangeven van grenzen kan voelen als het tekortschieten richting het kind, terwijl het in werkelijkheid noodzakelijk kan zijn om de kwaliteit op langere termijn te waarborgen.

9.4 Onzichtbare belasting en uitgestelde signalen

Wat in de praktijk gemakkelijk uit beeld raakt, is dat toenemende belasting niet alleen ten koste kan gaan van de tijd en aandacht voor het kind, maar vaak eerst ten koste gaat van de gezinshuisouder zelf.

Tijd voor herstel, lichamelijke gezondheid, sociale relaties, partnerrelatie, mentale rust en ogenschijnlijk ‘niets doen’ zijn in werkelijkheid geen luxe, maar voorwaarden om relationeel beschikbaar te kunnen blijven. Juist omdat gezinshuisouders sterk geneigd zijn het kind niet tekort te laten komen, wordt de eerste schade vaak zichtbaar in het structureel tekortdoen van zichzelf.

Wanneer gezinshuisouders al aangeven dat de druk ten koste gaat van het kind, is dat daarmee vaak een laat signaal. In veel gevallen staat de vitaliteit van de gezinshuisouder dan al langer en dieper onder druk.

Hiermee wordt zichtbaar dat overbelasting zich niet altijd uit in directe uitval, maar juist in langdurig functioneren onder druk — een situatie die voor de buitenwereld minder zichtbaar is, maar wel degelijk impact heeft op de kwaliteit van zorg.

9.5 De invloed van systeemfactoren

Daarnaast wordt zichtbaar dat de ruimte om grenzen te stellen mede wordt bepaald door de context waarin gezinshuisouders werken. Onzekerheid over financiering, onduidelijkheid in beleid of het ontbreken van tijdige ondersteuning kunnen ertoe leiden dat de druk verder toeneemt en dat het moeilijker wordt om grenzen daadwerkelijk te realiseren (Netwerkbijeenkomst 5 en 8).

Hiermee wordt duidelijk dat draagkracht niet uitsluitend een individueel kenmerk is, maar ontstaat in de wisselwerking tussen persoon en systeem. Wanneer deze balans structureel onder druk staat, heeft dit directe gevolgen voor de kwaliteit en duurzaamheid van de zorg.

9.6 Spanningsveld: begrenzen en blijven dragen

De combinatie van morele druk en systeemdruk leidt tot een fundamenteel spanningsveld. Enerzijds is begrenzen noodzakelijk om kwaliteit op langere termijn te kunnen blijven bieden. Anderzijds maakt de betrokkenheid bij het kind het moeilijk om daadwerkelijk grenzen te stellen. Gezinshuisouders beschrijven dat zij vaak doorgaan, ook wanneer zij voelen dat de belasting te hoog wordt, omdat stoppen of begrenzen directe gevolgen heeft voor het kind.

Hiermee ontstaat het risico dat de grenzen van het systeem worden opgevangen door het individu. Dit patroon is geen uitzondering, maar wordt in de bijeenkomsten herkend als een terugkerend kenmerk van de praktijk. Hiermee wordt zichtbaar dat de grenzen van het systeem in de praktijk vaak daadwerkelijk worden opgevangen door het individu.

9.7 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

In de bijeenkomsten wordt daarmee impliciet een belangrijke verschuiving zichtbaar in het denken over kwaliteit.

Waar kwaliteit vaak wordt gekoppeld aan het functioneren van de professional, wordt hier duidelijk dat het ook gaat om de voorwaarden waaronder dit functioneren mogelijk is. Het niet erkennen van draagkracht en morele druk als onderdeel van kwaliteit leidt tot een blinde vlek. Wanneer van gezinshuisouders verwacht wordt dat zij voortdurend beschikbaar zijn, zonder dat er voldoende ruimte is voor herstel en begrenzing, ontstaat het risico dat kwaliteit onder druk komt te staan. Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat draagkracht expliciet moet worden erkend als randvoorwaarde voor kwaliteit.

Dit vraagt om een kader waarin:

- aandacht is voor de balans tussen belasting en herstel
- ruimte is voor het stellen van grenzen zonder dat dit direct wordt gezien als tekortschieten
- en waarin ondersteuning tijdig en passend beschikbaar is

9.8 De grenzen van wat gedragen kan worden

Dit maakt dat de vraag naar draagkracht niet alleen een vraag is op individueel niveau, maar een vraag naar hoe het systeem is ingericht.

Wanneer draagkracht structureel onder druk staat, komt kwaliteit onvermijdelijk onder druk te staan — en daarmee ook de duurzaamheid van de zorgvorm zelf.

10. Toekomstbestendigheid van gezinshuiszorg

De voorgaande hoofdstukken laten zien dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet eenduidig kan worden begrepen als een set van normen of als een optelsom van handelingen. Zij ontstaat in de samenhang tussen relaties, context, continuïteit, draagkracht en de inrichting van het systeem waarin het gezinshuis functioneert.

Deze inzichten maken duidelijk dat de huidige benadering van kwaliteit onder druk staat. Niet omdat kwaliteit minder belangrijk is geworden, maar omdat de manier waarop zij wordt gedefinieerd, beoordeeld en georganiseerd niet altijd aansluit bij de praktijk. Daarmee komt ook de toekomstbestendigheid van de zorgvorm nadrukkelijk in beeld.

10.1 Wat er op het spel staat

In de bijeenkomsten wordt zichtbaar dat gezinshuiszorg een zorgvorm is die sterk afhankelijk is van de inzet, betrokkenheid en beschikbaarheid van gezinshuisouders. Juist deze kwaliteiten maken de zorgvorm waardevol, maar ook kwetsbaar.

Wanneer de balans tussen wat gevraagd wordt en wat gedragen kan worden structureel onder druk staat, ontstaat het risico dat:

- kwaliteit afneemt
- continuïteit onder druk komt te staan
- en professionals afhaken of uitvallen

In meerdere bijeenkomsten wordt uitgesproken dat de huidige situatie niet houdbaar is wanneer deze zich ongewijzigd voortzet. Daarmee raakt de problematiek niet alleen individuele situaties, maar de houdbaarheid van de zorgvorm als geheel.

10.2 De rode lijn uit het onderzoek

Door de verschillende thema's uit dit onderzoek naast elkaar te leggen, ontstaat een samenhangend beeld dat direct voortkomt uit de ervaringen en reflecties van het werkveld.

Kwaliteit in gezinshuiszorg:

- ontstaat in relaties (hst 4)
- is afhankelijk van context en voorwaarden (hst 3 en 5)
- wordt mede bepaald door de inrichting van samenwerking en systeem (hst 6 en 7)
- en vraagt om draagkracht en begrenzing (hst 9)

Deze elementen zijn niet los van elkaar te zien, maar grijpen op elkaar in. Wanneer één van deze onderdelen onder druk staat, heeft dit direct effect op de andere onderdelen — en daarmee op de kwaliteit als geheel.

10.3 Van individuele verantwoordelijkheid naar gedeelde verantwoordelijkheid

Een belangrijke verschuiving die uit het onderzoek naar voren komt, is dat kwaliteit niet langer primair kan worden gezien als een individuele verantwoordelijkheid van de gezinshuisouder. De analyse laat zien dat kwaliteit ontstaat in het samenspel tussen gezinshuis, systeem en context.

Dit betekent dat verantwoordelijkheid voor kwaliteit ook breder belegd moet worden:

- bij organisaties
- bij besluitvormende partijen
- en binnen de inrichting van het systeem als geheel

Zonder deze verschuiving blijft het risico bestaan dat structurele problemen worden neergelegd bij individuele professionals.

10.4 Richting voor de herziening van kwaliteitscriteria

De inzichten uit dit onderzoek vragen om een herziening van de kwaliteitscriteria die recht doet aan de aard van gezinshuiscare. Dit betekent dat een toekomstbestendig kwaliteitskader:

- niet alleen gericht is op controle en verantwoording
- maar ook op begrip, reflectie en ontwikkeling
- ruimte biedt voor professionele oordeelsvorming
- expliciet aandacht heeft voor randvoorwaarden
- en de rol van het systeem en de bedding meeneemt in de beoordeling van kwaliteit

Dit vraagt niet alleen om aanpassing van criteria, maar om het maken van expliciete keuzes in hoe kwaliteit wordt gedefinieerd en waar verantwoordelijkheid wordt belegd. Daarmee verschuift de focus van het toetsen van naleving naar het begrijpen en ondersteunen van kwaliteit in de praktijk.

10.5 Voorwaarden voor toekomstbestendigheid

Om gezinshuiscare duurzaam te kunnen blijven organiseren, worden in het onderzoek een aantal onderliggende voorwaarden zichtbaar:

- een evenwichtige verdeling van verantwoordelijkheid en invloed
- samenwerking waarin deskundigheid wordt erkend en benut
- ruimte voor signalering en tijdige ondersteuning
- en aandacht voor draagkracht en herstel

Deze voorwaarden zijn geen aanvullende elementen, maar bepalend voor de vraag of kwaliteit op langere termijn behouden kan blijven.

Wanneer deze voorwaarden ontbreken, wordt zichtbaar dat de druk op het systeem en de professional toeneemt.

10.6 De voorwaarden voor toekomstbestendige gezinshuiszorg

De analyse maakt duidelijk dat kwaliteit in gezinshuiszorg alleen kan bestaan wanneer zij gedragen kan worden — door de professional én door het systeem. Wanneer deze ontwikkeling zich voortzet zonder aanpassing in beleid en kwaliteitskaders, bestaat het risico dat gezinshuiszorg als zorgvorm onder druk komt te staan in haar beschikbaarheid, aantrekkelijkheid en uitvoerbaarheid.

Wanneer de voorwaarden ontbreken om kwaliteit te dragen, komt niet alleen de kwaliteit zelf onder druk te staan, maar ook het voortbestaan van de zorgvorm.

11. Normatieve uitgangspunten voor kwaliteit in gezinshuiszorg

De voorgaande hoofdstukken beschrijven hoe kwaliteit in gezinshuiszorg in de praktijk ontstaat, onder druk komt te staan en afhankelijk is van meerdere samenhangende factoren. Deze analyse leidt niet alleen tot inzichten, maar maakt ook noodzakelijk dat expliciet wordt benoemd wat onder kwaliteit wordt verstaan, waar grenzen liggen en welke situaties niet acceptabel zijn. Om richting te kunnen geven aan de herziening van kwaliteitscriteria is het noodzakelijk om deze uitgangspunten helder te formuleren.

11.1 Kwaliteit is relationeel en kan niet gereduceerd worden tot meetbare indicatoren

Kwaliteit in gezinshuiszorg ontstaat in relaties en in het dagelijks leven. Zij laat zich niet volledig vangen in protocollen, registraties of gestandaardiseerde indicatoren.

Dit vraagt dat:

- kwaliteit niet uitsluitend beoordeeld wordt op basis van meetbare gegevens
- en dat professionele oordeelsvorming een essentieel onderdeel vormt van kwaliteitsbeoordeling

Een benadering waarin alleen wordt gekeken naar wat meetbaar is, doet onvoldoende recht aan de aard van het werk en leidt tot een onvolledig beeld van kwaliteit.

11.2 Kwaliteit is afhankelijk van voorwaarden en daarmee geen individuele prestatie

Kwaliteit kan alleen bestaan wanneer de omstandigheden dit mogelijk maken.

Dit maakt noodzakelijk dat:

- kwaliteit niet uitsluitend beoordeeld wordt op het handelen van de gezinshuisouder
- maar altijd in samenhang met de context en systeemcondities

Wanneer de voorwaarden ontbreken om relationele kwaliteit te kunnen dragen, is het niet de gezinshuisouder die faalt, maar het systeem dat zijn verantwoordelijkheid niet neemt.

11.3 De bedding is randvoorwaardelijk en medeverantwoordelijk voor kwaliteit

De kwaliteit van gezinshuiszorg wordt mede bepaald door de inrichting van samenwerking, besluitvorming en ondersteuning.

Dit betekent dat:

- de bedding geen ondersteunende, maar een voorwaardelijke rol heeft
- en daarmee expliciet onderdeel moet zijn van de beoordeling van kwaliteit

Wanneer deze bedding tekortschiet, kan dit direct leiden tot situaties waarin kwaliteit onder druk komt te staan of niet gerealiseerd kan worden. Een situatie waarin uitsluitend het gezinshuis wordt beoordeeld, terwijl de systeemcondities buiten beschouwing blijven, geeft een onvolledig en onevenwichtig beeld.

11.4 Verantwoordelijkheid en invloed moeten in balans zijn

Kwaliteit kan niet duurzaam bestaan wanneer er een structurele disbalans is tussen verantwoordelijkheid en invloed.

Dit maakt noodzakelijk dat:

- degene die verantwoordelijkheid draagt voor het dagelijks leven van het kind, betrokken is bij besluitvorming
- en dat beslissingen niet los gezien worden van de context waarin zij worden uitgevoerd

Situaties waarin beslissingen worden genomen zonder betrokkenheid van de praktijk, terwijl de gevolgen daar wel worden gedragen, zijn niet acceptabel en ondermijnen de kwaliteit van zorg.

11.5 Draagkracht is een randvoorwaarde voor kwaliteit

De kwaliteit van gezinshuiszorg is direct afhankelijk van de draagkracht van de gezinshuisouder.

Dit vraagt dat:

- aandacht voor belasting, herstel en begrenzing onderdeel is van kwaliteitsdenken
- en dat voortdurende beschikbaarheid niet als vanzelfsprekend uitgangspunt wordt gehanteerd

Een situatie waarin structureel een beroep wordt gedaan op de flexibiliteit en betrokkenheid van gezinshuisouders zonder voldoende ruimte voor herstel, is niet duurzaam en daarmee niet acceptabel.

11.6 Complexiteit vraagt om ruimte voor professionele afweging

Het dagelijks handelen in gezinshuiszorg kenmerkt zich door complexe afwegingen waarin meerdere belangen samenkomen.

Dit maakt noodzakelijk dat:

- kwaliteit niet wordt vastgelegd in eenduidige en rigide regels
- en dat ruimte voor interpretatie en professionele duiding wordt geborgd

Het reduceren van complexe situaties tot eenvoudige normen leidt tot verlies van nuance en kan de kwaliteit van zorg negatief beïnvloeden.

11.7 Kwaliteit vraagt om wederkerigheid in beoordeling

Kwaliteit kan niet eenzijdig worden beoordeeld. Dit betekent dat:

- niet alleen gezinshuizen beoordeeld worden
- maar ook de kwaliteit van samenwerking, besluitvorming en ondersteuning vanuit andere partijen

Een systeem waarin beoordeling slechts in één richting plaatsvindt, is niet evenwichtig en doet geen recht aan de gedeelde verantwoordelijkheid voor kwaliteit.

11.8 Grenzen aan wat acceptabel is

De analyse maakt zichtbaar dat er situaties zijn waarin kwaliteit structureel onder druk komt te staan.

Dit betreft onder andere situaties waarin:

- de draagkracht van gezinshuisouders structureel wordt overschreden
- signalen vanuit het gezinshuis niet worden opgepakt
- beslissingen worden genomen zonder betrokkenheid van de praktijk
- of waarin systeemcondities onvoldoende aansluiten bij wat nodig is

Deze situaties zijn niet acceptabel binnen een kwaliteitskader dat gericht is op duurzame en veilige gezinshuiszorg.

11.9 Waar kwaliteit aan moet voldoen

De normatieve uitgangspunten maken duidelijk dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet alleen gaat over wat er gebeurt binnen het gezinshuis, maar over het geheel van relaties, omstandigheden en systeeminrichting.

Kwaliteit in gezinshuiszorg vraagt om gedeelde verantwoordelijkheid, passende voorwaarden en ruimte voor professioneel handelen — en kan niet bestaan wanneer deze elementen ontbreken.

12. Slotbeschouwing: kwaliteit als gezamenlijke verantwoordelijkheid

Dit onderzoeksverslag begon met de vraag wat kwaliteit in gezinshuiszorg betekent in de praktijk. De opbrengsten uit de bijeenkomsten laten zien dat deze vraag zich niet eenvoudig laat beantwoorden. Kwaliteit blijkt geen vaststaand gegeven, maar een dynamisch proces dat ontstaat in de samenhang tussen relaties, omstandigheden en systeeminrichting.

Deze inzichten komen niet voort uit theorie, maar uit de dagelijkse praktijk van gezinshuisouders. In die praktijk wordt zichtbaar dat kwaliteit niet los gezien kan worden van het dagelijks leven in het gezinshuis, van de context waarin wordt gewerkt en van de wijze waarop het systeem is georganiseerd.

12.1 Wat dit onderzoek zichtbaar maakt

Wat dit onderzoek zichtbaar maakt, is dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet alleen gaat over wat gezinshuisouders doen, maar over wat er mogelijk wordt gemaakt.

Het gaat over:

- de ruimte om relaties op te bouwen en te onderhouden
- de continuïteit die geboden kan worden
- de draagkracht die aanwezig is
- en de ondersteuning die beschikbaar is

Deze elementen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wanneer één van deze onderdelen onder druk staat, heeft dit gevolgen voor de kwaliteit als geheel. Daarmee wordt zichtbaar dat kwaliteit niet uitsluitend ligt in het handelen van de professional, maar in het samenspel tussen gezinshuis, systeem en context.

12.2 Van inzicht naar verantwoordelijkheid

De inzichten uit dit onderzoek brengen een duidelijke verschuiving met zich mee. Waar kwaliteit traditioneel vaak wordt benaderd als een verantwoordelijkheid van de professional, wordt hier zichtbaar dat kwaliteit een gedeelde verantwoordelijkheid is.

Dit vraagt dat:

- verantwoordelijkheid niet eenzijdig wordt belegd
- maar verdeeld wordt over alle betrokken partijen
- en dat deze verantwoordelijkheid ook zichtbaar en toetsbaar wordt gemaakt

Zonder deze verschuiving blijft het risico bestaan dat structurele problemen worden teruggedruid bij individuele professionals.

12.3 Wat dit vraagt van beleid en praktijk

De bevindingen uit dit onderzoek maken duidelijk dat het niet voldoende is om bestaande kwaliteitskaders aan te scherpen. Wat nodig is, is een andere manier van kijken naar kwaliteit.

Dit vraagt:

- dat ruimte wordt gemaakt voor professionele oordeelsvorming
- dat samenwerking en systeemcondities onderdeel worden van kwaliteitsbeoordeling
- en dat aandacht voor draagkracht en continuïteit structureel wordt ingebed

Het vraagt ook om het erkennen van complexiteit en het loslaten van de veronderstelling dat kwaliteit volledig meetbaar en controleerbaar kan worden gemaakt.

12.4 Wat er gebeurt als dit niet gebeurt

Wanneer deze verschuiving uitblijft, blijft het risico bestaan dat:

- kwaliteit wordt beoordeeld op basis van onvolledige informatie
- signalen uit de praktijk onvoldoende worden opgepakt
- en de druk op gezinshuisouders verder toeneemt

De huidige inzichten maken duidelijk dat het voortzetten van de huidige werkwijze zonder aanpassing geen duurzame optie is.

Wanneer de voorwaarden ontbreken om relationele kwaliteit te kunnen dragen, is het niet de gezinshuisouder die faalt, maar het systeem dat zijn verantwoordelijkheid niet neemt. In dat geval komt niet alleen de kwaliteit van zorg onder druk te staan, maar ook de duurzaamheid en beschikbaarheid van de zorgvorm zelf.

12.5 De essentie van kwaliteit in gezinshuiszorg

De kern van dit onderzoek is dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet kan worden teruggebracht tot een systeem van regels of indicatoren.

Zij ontstaat in het dagelijks leven, in relaties, in continuïteit en in het vermogen om te blijven afstemmen in complexe situaties. Daarmee vraagt kwaliteit om:

- vertrouwen
- samenwerking
- en gedeelde verantwoordelijkheid

12.6 Tot slot

De opbrengsten uit dit onderzoek laten zien dat gezinshuiszorg een zorgvorm is met grote waarde, maar ook met duidelijke grenzen. Wanneer deze grenzen structureel worden overschreden, komt de basis onder de zorgvorm onder druk te staan. Dit vraagt om keuzes. Keuzes in hoe kwaliteit wordt gedefinieerd, hoe verantwoordelijkheid wordt verdeeld en hoe het systeem wordt ingericht.

Kwaliteit in gezinshuiszorg ontstaat niet vanzelf. Zij moet mogelijk gemaakt, gedragen en beschermd worden — en dat vraagt om andere keuzes dan nu vaak worden gemaakt.

Bijlage 1: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 1

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 1

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

Tijdens de eerste netwerkbijeenkomst over kwaliteit in de gezinshuiszorg is uitgebreid input opgehaald bij gezinshuisouders over hun ervaringen, dilemma's en overtuigingen rondom kwaliteit. Deze bijeenkomst is voorbereid met een vragenlijst en verdiept door middel van dialoog en uitwisseling. De opbrengst laat zien dat kwaliteit in gezinshuizen rijk, gelaagd en relationeel is, maar ook kwetsbaar wordt wanneer zij te eenzijdig wordt benaderd vanuit toetsbaarheid en controle.

Deze inhoudelijke opbrengst is geen verslag van wat er letterlijk is gezegd, maar een gestructureerde duiding van terugkerende patronen, spanningsvelden en gedeelde standpunten vanuit de praktijk. Het document is bedoeld als richtinggevende input voor de herziening van de kwaliteitscriteria gezinshuiszorg, met als doel bij te dragen aan criteria die beter aansluiten bij de dagelijkse praktijk en daadwerkelijk ondersteunend zijn aan kwaliteit, veiligheid en duurzaamheid.

1. Continuïteit als basis, het gezinsleven als vorm

In de ervaringen van gezinshuisouders komt één fundament steeds terug: continuïteit. Het feit dat gezinshuisouders blijven, dag in dag uit, biedt kinderen een stabiele basis waarop verdere ontwikkeling mogelijk wordt. Vanuit deze continuïteit kunnen relaties ontstaan. In die relaties kan onvoorwaardelijkheid worden ervaren. Onvoorwaardelijkheid leidt tot vertrouwen, vertrouwen tot ontspanning, en juist in die ontspanning ontstaat ruimte voor ontwikkeling.

Het gezinsleven is de vorm waarin deze continuïteit wordt geboden. Het samenleven in een gezinssituatie maakt het mogelijk om continuïteit daadwerkelijk te realiseren: door vaste gezichten, voorspelbaarheid, dagelijkse routines en het delen van het gewone leven. Buiten een gezinscontext is deze vorm van continuïteit niet of nauwelijks te organiseren.

Wanneer kwaliteitscriteria het gezinshuis primair benaderen als een zorgvorm die kan worden opgeknipt in afzonderlijke toetsbare onderdelen, raakt deze kern uit beeld. Niet het optelsomdenken, maar de continuïteit van het samenleven vormt de dragende basis van kwaliteit in gezinshuiszorg.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteitscriteria zouden continuïteit expliciet moeten benoemen als fundament van kwaliteit in gezinshuiszorg, en het gezinsleven erkennen als de context waarin deze continuïteit wordt gerealiseerd.

2. Kwaliteit als relationeel begrip

In de ervaringen van gezinshuisouders wordt kwaliteit in de eerste plaats verbonden aan relationele aspecten: nabijheid, verbinding, vertrouwen, rust en veiligheid. Deze vormen van kwaliteit laten zich niet eenvoudig vastleggen in meetbare indicatoren, maar zijn wel degelijk herkenbaar en bespreekbaar in professionele dialoog en reflectie.

Tegelijkertijd wordt het belang van toetsbare basiselementen zoals scholing, randvoorwaarden, veiligheid en organisatorische borging onderkend. De spanning ontstaat wanneer deze toetsbare elementen leidend worden en de relationele kwaliteit overschaduwden of onder druk zetten.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Er is behoefte aan een meersporenbenadering, waarin toetsbare basiseisen worden gecombineerd met vormen van zicht op relationele kwaliteit, zoals professionele dialoog, observatie, reflectie en feedback vanuit het netwerk rondom het kind.

3. Kwetsbaarheid ontstaat vaak in de bedding

Een belangrijk patroon is dat kwetsbaarheden in de gezinshuiscareer zelden uitsluitend binnen het gezinshuis zelf worden ervaren. Veel druk en risico ontstaan in de context eromheen: in samenwerking met GI's, gemeenten, aanbieders en andere professionals, bij wisselingen, onduidelijke verwachtingen en administratieve druk.

Slechte of wantrouwende samenwerking vergroot de kwetsbaarheid van het gezinshuis en zet het leefklimaat onder druk. Goede, gelijkwaardige samenwerking werkt daarentegen beschermend en versterkt de kwaliteit van zorg en opvoeding.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit kan niet uitsluitend bij de gezinshuisouder worden belegd. Kwaliteitscriteria zouden ook verwachtingen en verantwoordelijkheden moeten formuleren voor de bredere bedding rondom het gezinshuis.

4. Spanning tussen gewoon leven en verantwoording

Gezinshuisouders ervaren een structurele spanning tussen het streven naar een zo normaal mogelijk gezinsleven en de toenemende eisen rondom verantwoording, registratie en toetsing. Deze spanning wordt versterkt wanneer regels en kaders onvoldoende aansluiten bij de dagelijkse praktijk van samenleven met kinderen met complexe problematiek.

De voortdurende druk om te verantwoorden leidt tot onzekerheid, vermindert professionele handelingsruimte en kan ertoe leiden dat gezinshuisouders in een overlevingsstand terechtkomen, waarin het primaire opvoedkundige werk onder druk komt te staan.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteitscriteria zouden expliciet ruimte moeten laten voor professionele afwegingen in het dagelijks leven en onderscheid moeten maken tussen noodzakelijke verantwoording en overmatige administratieve belasting.

5. Bescherming vraagt meer dan toezicht

Bescherming wordt door gezinshuisouders niet gezien als controle alleen. Bescherming betekent ook: vertrouwen, erkenning van professionaliteit, tegenkracht, open communicatie en eenduidigheid. Toezicht zonder relationele basis wordt eerder als bedreigend dan als ondersteunend ervaren.

Er is behoefte aan vormen van bescherming die tijdig signaleren, ondersteunen en bijsturen, in plaats van pas ingrijpen wanneer situaties zijn geëscaleerd.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Bescherming zou moeten worden uitgewerkt als een gedeelde verantwoordelijkheid, waarin toezicht, ondersteuning en professionele dialoog met elkaar in balans zijn.

6. Veiligheid zichtbaar maken in het dagelijks leven

Veiligheid wordt door alle betrokkenen gezien als een niet-onderhandelbare kernwaarde. Tegelijkertijd bestaat twijfel of bestaande meetinstrumenten voldoende zicht geven op hoe het dagelijks leven in een gezinshuis daadwerkelijk verloopt. Administratieve verantwoording laat vaak niet zien hoe een kind functioneert in relaties, op school, in vriendschappen en in vrije tijd.

Gezinshuisouders benadrukken het belang van bredere vormen van monitoring, waarin ook het perspectief van het kind, signalen uit school en sport, ervaringen van samenwerkingspartners en de rol van een vertrouwenspersoon worden meegenomen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit en veiligheid vragen om zicht vanuit meerdere perspectieven, waarbij het dagelijks functioneren van het kind centraal staat en niet alleen formele indicatoren.

7. Professionele ruimte, draagkracht en vitaliteit

Gezinshuiszorg is intensief en vraagt veel van gezinshuisouders, zeker in solo- of kleinschalige vormen. Continuïteit is een kracht, maar kan ook een risico worden wanneer herstel, reflectie en ondersteuning onvoldoende zijn geborgd.

Het ontbreken van structurele ruimte voor respijt en reflectie vergroot de kans op overbelasting en uitval, wat uiteindelijk ook de kwaliteit van zorg en opvoeding aantast.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Draagkracht, herstel en vitaliteit zouden expliciet onderdeel moeten zijn van kwaliteitsdenken, als voorwaarden voor duurzame kwaliteit.

8. Besluitvorming die het leefklimaat raakt

Besluiten over plaatsing, omgang, crisisinterventies en andere ingrijpende maatregelen hebben directe gevolgen voor het gezinshuis en het kind. Toch ervaren gezinshuisouders regelmatig dat zij hierin onvoldoende worden gehoord of betrokken, terwijl zij degene zijn die dagelijks de gevolgen dragen.

Met name plotselinge beslissingen, soms ingegeven door paniek of wantrouwen, worden als zeer onveilig ervaren voor zowel kind als gezinshuis.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteitscriteria zouden moeten borgen dat besluitvorming die het leefklimaat raakt zorgvuldig, transparant en in dialoog plaatsvindt, met duidelijke escalatie- en toetsingsroutes.

9. Continuïteit als dragende kern van kwaliteit

In de gesprekken komt steeds opnieuw naar voren dat continuïteit de dragende kern is van kwaliteit in gezinshuiszorg. Het blijven, het volhouden en het beschikbaar zijn in het dagelijks leven vormen de basis waarop veiligheid, vertrouwen en ontwikkeling kunnen ontstaan.

Nabijheid kan daarbij verschillende vormen aannemen, afhankelijk van het kind en het type gezinshuis, maar zonder continuïteit verliest nabijheid haar betekenis.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Continuïteit verdient een expliciete en centrale plaats in de definitie van kwaliteit in gezinshuiszorg, als onderscheidend kenmerk ten opzichte van andere vormen van jeugdzorg.

Slotbeschouwing

Deze inhoudelijke opbrengst laat zien dat kwaliteit in gezinshuiszorg niet versterkt wordt door verdere verfijning van meetbare elementen alleen, maar door erkenning van haar relationele en contextuele aard. Dat vraagt kwaliteitscriteria die continuïteit als fundament erkennen, professionele ruimte beschermen, verantwoordelijkheid delen met de bedding, veiligheid borgen zonder het gezinsleven te verstikken en ruimte laten voor herstel en ontwikkeling.

Alleen dan kunnen kwaliteitscriteria daadwerkelijk ondersteunend zijn aan het werk dat gezinshuisouders dagelijks doen: kinderen een stabiele, veilige plek bieden waarin zij zich kunnen ontwikkelen.

Bijlage 2: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 2

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 2

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

Tijdens de tweede netwerkbijeenkomst over kwaliteit in de gezinshuiszorg stond de vraag centraal wat professionaliteit in de dagelijkse praktijk werkelijk betekent. Waar in de eerste bijeenkomst continuïteit als fundament van kwaliteit werd benoemd, is in deze bijeenkomst verdiept hoe die continuïteit professioneel wordt gedragen, beschermd en soms onder druk komt te staan.

Op basis van een voorbereidende vragenlijst en de dialoog tijdens de bijeenkomst is verkend hoe gezinshuisouders hun professionaliteit beleven, waar zij kracht ervaren en waar spanningen ontstaan. Daarbij werd zichtbaar dat professionaliteit in gezinshuiszorg niet primair wordt beleefd als het voldoen aan eisen, maar als het vermogen om betekenisvol te handelen in het leven van een kind — binnen een context die zowel ondersteunend als ondermijnend kan zijn.

Deze inhoudelijke opbrengst is geen woordelijk verslag, maar een gestructureerde duiding van terugkerende patronen, spanningsvelden en gedeelde inzichten. Het document biedt richtinggevende input voor de herziening van de kwaliteitscriteria, met specifieke aandacht voor de positie, erkenning en bescherming van professionaliteit in de praktijk van het gezinshuis.

1. Fundament: Continuïteit als professionele kern

In de eerste bijeenkomst werd vastgesteld dat continuïteit de basis vormt van gezinshuiszorg. In deze tweede bijeenkomst werd duidelijk dat continuïteit niet alleen een pedagogisch uitgangspunt is, maar ook een professionele prestatie. Continuïteit vraagt dagelijks volhouden, dragen en beschikbaar blijven, ook wanneer situaties complex, emotioneel belastend of onzeker zijn.

Vanuit continuïteit kunnen hechttingsrelaties ontstaan. In die relaties kan onvoorwaardelijkheid worden ervaren. Onvoorwaardelijkheid maakt vertrouwen mogelijk, vertrouwen brengt ontspanning en juist in die ontspanning ontstaat ontwikkelruimte. Continuïteit is daarmee niet slechts een randvoorwaarde, maar de dragende structuur waaronder ontwikkeling kan plaatsvinden.

Het gezinsleven is de vorm waarin deze continuïteit wordt geboden. Het samenleven, de dagelijkse routines en de vaste aanwezigheid maken het mogelijk dat continuïteit daadwerkelijk ervaren wordt. Zonder die context verliest continuïteit haar praktische betekenis.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Continuïteit verdient een expliciete plaats als beschermde professionele waarde binnen de kwaliteitscriteria. Daarnaast vraagt dit om aandacht voor systemische factoren die continuïteit kunnen ondermijnen, zoals plotselinge besluiten, wantrouwen of frequente wisselingen in samenwerking.

2. Professionaliteit wordt beleefd als zinvol handelen

In de gesprekken werd professionaliteit niet in de eerste plaats beschreven in termen van competenties of methodieken, maar als het vermogen om zinvol te handelen in het belang van een kind. Professioneel voelen ontstaat wanneer het werk daadwerkelijk verschil maakt: wanneer kleine veranderingen zichtbaar worden, wanneer een kind na lange stilstand opnieuw in ontwikkeling komt, wanneer nabijheid betekenis krijgt en relationele afstemming lukt.

Deze ervaring van zinvolheid blijkt essentieel voor het gevoel professioneel te kunnen werken. Professionaliteit wordt daarmee primair gekoppeld aan betekenis en effect in het leven van een kind, niet aan het voldoen aan formele eisen of het produceren van aantoonbare output.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Wanneer professionaliteit wordt beleefd als zinvol handelen, vraagt dit om kwaliteitscriteria die ruimte laten voor relationele en tijdsgebonden ontwikkeling. Meetbare resultaten alleen doen onvoldoende recht aan de aard van het werk in gezinshuizen.

3. Spanningsveld: Zinvol handelen - Verantwoordingsdruk

Tegelijkertijd werd zichtbaar dat deze vorm van professionaliteit onder druk kan komen te staan wanneer registratie en formele verantwoording de boventoon voeren. De nadruk op aantonen en vastleggen kan leiden tot verlies van energie, afname van werkplezier en een verschuiving van aandacht: van het kind naar het systeem.

Waar het professionele vertrekpunt idealiter de vraag is “Wat heeft dit kind nodig?”, verschuift de focus soms naar “Hoe kan ik aantonen dat ik het goed doe?”. Deze verschuiving ondermijnt het gevoel van zinvol handelen en kan leiden tot een gevoel van controle in plaats van vertrouwen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het onderscheid tussen noodzakelijke verantwoording en overmatige administratieve belasting verdient expliciete aandacht. Reflectie moet worden gezien als instrument voor kwaliteitsverbetering, niet als verlengstuk van controle.

4. Spanningsveld: Verantwoordelijkheid dragen - Niet erkend worden als gelijkwaardige professional

Een terugkerend thema was de ervaring verantwoordelijkheid te dragen zonder altijd als gelijkwaardige professional te worden erkend. Dit speelt met name in crisissituaties, bij meldingen of beschuldigingen, bij uitplaatsingen of wanneer beslissingen worden genomen zonder hoor en wederhoor.

Wanneer gezinshuisouders wel de dagelijkse verantwoordelijkheid dragen, maar niet structureel worden betrokken bij besluitvorming, ontstaat relationele ondermijning van hun professionaliteit. Vertrouwen kan verschuiven naar wantrouwen en de morele belasting neemt toe.

Hier werd duidelijk dat professionaliteit niet alleen een kwestie is van individuele competentie, maar ook van positionele erkenning binnen het systeem.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteitscriteria zouden niet alleen eisen moeten stellen aan gezinshuisouders, maar ook verwachtingen moeten formuleren richting de bedding. Wederkerige samenwerking, hoor en wederhoor en heldere besluitvormingsprocessen zijn essentieel voor het beschermen van professionele continuïteit.

5. Relationele deskundigheid als professionele kwaliteit

Veel van de dagelijks ingezette deskundigheid in gezinshuizen is relationeel van aard. Het gaat om ervaringskennis, systemisch inzicht, moreel oordeelsvermogen, reflectief vermogen en emotionele regulatie. Deze vormen van deskundigheid zijn cruciaal voor het werk, maar laten zich niet eenvoudig meten of registreren.

Deskundigheid toont zich in handelen, in afstemming en in het vermogen onzekerheid te verdragen. Juist deze kwaliteiten zijn bepalend voor de stabiliteit en veiligheid binnen het gezinshuis, maar blijven vaak onderbelicht in formele toetsingskaders.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Relationele en ervaringsgebonden deskundigheid verdienen expliciete erkenning als volwaardige professionaliteit. Toetsing moet ruimte bieden voor narratieve verantwoording en reflectieve duiding, naast formele indicatoren.

6. Bescherming van de mens achter het vak

Professioneel handelen in gezinshuizen vraagt veel van de persoon achter het vak. Reflectie met een gedragswetenschapper, collegiale uitwisseling, teamcoaching, rolhelderheid en ruimte voor herstel blijken cruciaal om professioneel te kunnen blijven functioneren.

Emotie werd daarbij niet gezien als tegenhanger van professionaliteit, maar als integraal onderdeel ervan. Het vermogen tot emotionele regulatie, het kunnen dragen van spanning en het zoeken van reflectie zijn kerncompetenties binnen het vak.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Structurele reflectie, herstelmomenten en aandacht voor vitaliteit zijn voorwaarden voor duurzame kwaliteit. Professionaliteit vraagt niet alleen om eisen, maar ook om bescherming van draagkracht.

7. Structurele kwetsbaarheid

Tot slot werd zichtbaar dat gezinshuizen structureel kwetsbaar zijn bij incidenten. Beschuldigingen kunnen leiden tot directe en ingrijpende besluiten. Wantrouwen kan snel escaleren en er is niet altijd voldoende bescherming tegen eenzijdige systeemreacties.

Deze kwetsbaarheid raakt direct aan continuïteit en daarmee aan de kern van kwaliteit. De vraag die in de bijeenkomst centraal bleef staan, is hoe professionele continuïteit beschermd kan worden zonder noodzakelijke veiligheid uit het oog te verliezen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

De herziening van de kwaliteitscriteria vraagt om een evenwicht tussen veiligheid en bescherming van professionele continuïteit. Bescherming moet niet alleen corrigerend zijn, maar ook preventief en wederkerig.

Slotbeschouwing

Deze inhoudelijke opbrengst laat zien dat professionaliteit in gezinshuizorg zich niet laat reduceren tot functies, taken of meetbare prestaties. Professionaliteit toont zich in het dagelijks dragen van verantwoordelijkheid, in het beschermen van continuïteit, in relationele afstemming en in het verdragen van onzekerheid.

Tegelijkertijd is deze professionaliteit afhankelijk van erkenning, wederkerige samenwerking en een bedding die niet alleen eisen stelt, maar ook beschermt. Wanneer verantwoordingsdruk overheerst en positionele erkenning ontbreekt, komt de kern van het werk onder druk te staan.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat naast pedagogische en organisatorische eisen ook aandacht nodig is voor de bescherming van professionele continuïteit, de erkenning van relationele deskundigheid en het waarborgen van draagkracht en vitaliteit.

Alleen wanneer professionaliteit niet alleen wordt gevraagd, maar ook wordt gefaciliteerd en beschermd, kunnen gezinshuisouders duurzaam blijven doen wat de kern van hun werk is: kinderen veiligheid, stabiliteit en ontwikkelruimte bieden binnen een continu aanwezige relatie.

Bijlage 3: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 3

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 3

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

In deze derde netwerkbijeenkomst stond de samenwerking met organisaties centraal. Waar in eerdere bijeenkomsten continuïteit werd benoemd als fundament en professionaliteit als relationeel handelen werd verdiept, richtte deze bijeenkomst zich op de bedding waarin dit handelen plaatsvindt.

Samenwerking bleek geen organisatorisch detail, maar een bepalende factor in de ruimte die gezinshuisouders ervaren om hun werk duurzaam en met kwaliteit te kunnen uitvoeren. De wijze waarop organisaties zich verhouden tot gezinshuizen heeft directe invloed op vitaliteit, besluitvorming, veiligheid en zelfs op de houdbaarheid van plaatsingen.

Net als in de eerdere bijeenkomsten is deze opbrengst geen woordelijk verslag, maar een duiding van terugkerende patronen en gedeelde inzichten uit de praktijk.

1. Wanneer samenwerking werkelijk samen is

Samenwerking wordt als vruchtbaar ervaren wanneer de dagelijkse kennis van het kind serieus wordt genomen. Gezinshuisouders leven met het kind in het gewone gezinsleven en beschikken over fijnmazige kennis van signalen, spanningen, overgangen en herstelmomenten. Wanneer deze kennis wordt meegenomen in besluitvorming, ontstaat gelijkwaardigheid.

In die situaties is samenwerking geen controlemechanisme, maar een gezamenlijk proces. Er is ruimte om te bespreken, om te vertragen en om af te stemmen. Continuïteit in contactpersonen versterkt dit vertrouwen. Wanneer mensen blijven, kan de relatie groeien. Wanneer mensen wisselen, begint de relatie telkens opnieuw.

Opvallend was dat samenwerking relationeel wordt wanneer mensen elkaar werkelijk ontmoeten. Wanneer beleidsmakers of contractmanagers het gezinshuis binnenstappen en het dagelijkse leven zien, verandert de toon. Abstract beleid wordt concreet. Functies krijgen gezichten.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Dagelijkse praktijkkennis van het kind moet expliciet erkend worden als deskundigheid. Structurele ontmoeting tussen gezinshuizen en organisaties verdient een plaats binnen samenwerkingsafspraken.

2. Verantwoordelijkheid zonder invloed

Tegelijkertijd werd zichtbaar hoe spanning ontstaat wanneer verantwoordelijkheid wel wordt gedragen, maar invloed ontbreekt. Gezinshuisouders dragen dagelijks de verantwoordelijkheid voor het kind, maar ervaren niet altijd beslissingsruimte wanneer ingrijpende besluiten worden genomen.

Wanneer besluiten langs het gezinshuis heen worden genomen, raakt dit niet alleen de professionele positie, maar ook de continuïteit van het kind. De consequenties van beslissingen elders landen volledig in het gezinshuis. De impact wordt daar dag en nacht gevoeld, terwijl anderen na werktijd naar huis gaan.

Deze asymmetrie wordt versterkt door het machtsverschil dat inherent is aan het systeem. Een GI (gecertificeerde instelling) kan besluiten tot uitplaatsing. Gemeenten bepalen financiering en tarief. Gezinshuizen zijn in deze constellatie afhankelijk, terwijl zij wel de dagelijkse verantwoordelijkheid dragen. Dit maakt de professionele positie kwetsbaar.

Wanneer hoor en wederhoor ontbreekt, ontstaat relationele ondermijning. Gezinshuisouders worden voorzichtiger in communicatie, bouwen dossiers op als bescherming en verliezen ontspanning in hun handelen. Dat heeft direct effect op de kwaliteit van zorg.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Positionele erkenning, hoor en wederhoor en bescherming tegen eenzijdige besluitvorming moeten expliciet worden vastgelegd. Samenwerking kan alleen gelijkwaardig zijn wanneer verantwoordelijkheid en invloed in balans zijn.

3. Samenwerking en duurzaamheid van plaatsingen

Een belangrijk inzicht uit deze bijeenkomst is dat samenwerking direct samenhangt met de houdbaarheid van plaatsingen. Wanneer externe partijen onvoldoende afstemmen of noodzakelijke aanpassingen niet doen, komen spanningen volledig terecht in het gezinshuis. Dat kan doorwerken in de stabiliteit van het hele gezinssysteem.

Besluiten die niet in gezamenlijkheid worden genomen, kunnen onbedoeld bijdragen aan doorplaatsingen. Wanneer een kind juist in een fase komt waarin hechting zich verdiept en spanning oploopt, vraagt dat om gezamenlijke duiding en vertraging. Wanneer in plaats daarvan snel wordt gehandeld vanuit beheersing, kan een cruciale ontwikkelkans verloren gaan.

Samenwerking is daarmee geen randvoorwaarde, maar een bepalende factor voor continuïteit.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Samenwerking moet worden erkend als kwaliteitsfactor die direct samenhangt met stabiliteit en het voorkomen van doorplaatsingen.

4. Controle, angst en systeemlogica

In de gesprekken werd onderzocht wat er mogelijk onder beheersmatig handelen ligt. Er werd voorzichtig verkend of angst een rol speelt: angst voor misstanden, voor politieke druk, voor aansprakelijkheid of reputatieschade. Of wellicht de behoefte aan grip, overzicht en voorspelbaarheid binnen complexe systemen.

Tegelijkertijd werd erkend dat deze verkenning hypothetisch is. De daadwerkelijke drijfveren van organisaties zijn niet expliciet bevraagd. Wat wel zichtbaar werd, is dat meer controle niet automatisch leidt tot meer veiligheid.

Wanneer samenwerking primair draait om verantwoordelijk, verschuift het handelen van gezinshuisouders. Ontspanning maakt plaats voor spanning. Openheid maakt plaats voor voorzichtigheid. Dat wat bedoeld is als kwaliteitsborging, kan relationele kwaliteit ondermijnen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Er moet expliciet onderscheid worden gemaakt tussen noodzakelijke verantwoording en wantrouwen gedreven controle. Vertrouwen is geen tegenhanger van veiligheid, maar een voorwaarde ervoor.

5. Verschillende definities van kwaliteit

Een scherp punt dat naar voren kwam, is het verschil in kwaliteitsbegrip. Voor gezinshuisouders betekent kwaliteit nabijheid, tijd, relationele afstemming en continuïteit. Voor beleidsmakers wordt kwaliteit vaker verbonden aan indicatoren, verantwoording en beheersing.

Deze verschillende talen kunnen langs elkaar heen lopen. Wanneer beleidskwaliteit niet aansluit bij praktijkkwaliteit, ontstaat wrijving. Extra administratieve eisen verminderen de tijd bij het kind, terwijl juist die nabijheid als kern van kwaliteit wordt ervaren.

Hier ligt een wezenlijke kloof die aandacht vraagt in de herziening van de kwaliteitscriteria.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Een gezamenlijke definitie van kwaliteit is noodzakelijk. Praktijkkwaliteit en beleidskwaliteit moeten met elkaar in verbinding worden gebracht, zodat zij elkaar versterken in plaats van ondermijnen.

6. Regionale verschillen en rechtspositie

De bijeenkomst maakte duidelijk hoe sterk samenwerking regionaal kan verschillen. In sommige regio's worden aanvullende voorzieningen vergoed, in andere niet. Dagtarieven en afspraken lopen uiteen. Dit leidt tot ongelijkheid tussen gezinshuizen en zelfs tussen kinderen.

Daarnaast werd expliciet de vraag gesteld naar rechtspositie en handvatten. Wat kunnen gezinshuisouders doen wanneer zij gepasseerd worden? Waar kunnen zij terecht? Welke rechten zijn vastgelegd en hoe worden die beschermd?

De behoefte aan helderheid en positionering is groot.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Landelijke uitgangspunten voor samenwerking, rechtspositie en escalatiemogelijkheden zijn noodzakelijk om willekeur en ongelijkheid te beperken.

Slotbeschouwing

Deze derde bijeenkomst maakt zichtbaar dat samenwerking geen ondersteunend proces is, maar een kerncomponent van kwaliteit in de gezinshuiszorg. De wijze waarop organisaties en gezinshuizen zich tot elkaar verhouden, bepaalt mede de ruimte voor continuïteit, professionaliteit en veiligheid.

Samenwerking raakt aan machtsverhoudingen, rechtspositie, vitaliteit en duurzaamheid van plaatsingen. Wanneer samenwerking relationeel, gelijkwaardig en transparant is, versterkt dit het werk in het gezinshuis. Wanneer samenwerking wordt gedomineerd door controle en afstand, ondermijnt dit niet alleen werkplezier, maar ook stabiliteit voor het kind.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat samenwerking niet impliciet kan blijven. Zij vraagt om expliciete afspraken over rol, wederkerigheid, positionering, regionale gelijkheid en bescherming van professionele ruimte.

Kwaliteit ontstaat in relatie. En relatie vraagt erkenning van wederzijdse afhankelijkheid én bescherming van positie.

Bijlage 4: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 4

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 4

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

Tijdens deze vierde netwerkbijeenkomst stond de vraag centraal wat kwaliteit betekent wanneer zij onder druk komt te staan. In eerdere bijeenkomsten spraken we over continuïteit als fundament, professionaliteit als handelen in relatie, en de invloed van de bedding op de ruimte om kwaliteit te leveren.

In deze bijeenkomst verschoof het perspectief naar een scherper spanningsveld: Wanneer is kwaliteit tijdelijk onder druk – en wanneer spreken we van daadwerkelijk tekortschietende zorg?

De dialoog vond plaats vanuit concrete dilemma's, recente maatschappelijke gebeurtenissen en de spanning tussen vertrouwen en controle. De opbrengst hieronder is geen letterlijk verslag, maar een inhoudelijke duiding van de terugkerende lijnen, spanningsvelden en gedeelde inzichten.

1. Wat meten we als kwaliteit zich toont in relatie?

De bijeenkomst startte met een fundamentele vraag: als kwaliteit zich primair toont in de relatie tussen kind en gezinshuisouder, wat meten we dan met registraties, keurmerken en protocollen?

In de dialoog werd erkend dat basisvoorwaarden noodzakelijk zijn. Brandveiligheid, scholing, toetsing en regelgeving vormen een randvoorwaarde voor veilige zorg. Tegelijkertijd werd duidelijk dat deze voorwaarden niet de kern van kwaliteit raken. Die kern ligt in relationele veiligheid, vertrouwen, nabijheid en het vermogen om gedrag te duiden in plaats van te veroordelen.

Wat wezenlijk is voor kwaliteit, laat zich niet eenvoudig objectiveren. Dat betekent niet dat het geen onderdeel van kwaliteitsbeleid kan zijn. Het vraagt alleen om andere vormen van verantwoording.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit mag niet uitsluitend worden gedefinieerd via meetbare elementen. Relationele en narratieve verantwoording verdienen expliciete plaats binnen het kwaliteitskader.

2. Incidenten als onderdeel van menselijk werk

De stelling dat een incident automatisch betekent dat kwaliteit tekortschiet, werd kritisch benaderd. Incidenten zijn in menselijk werk niet volledig te voorkomen. Zij maken zichtbaar waar spanning zit.

Wat bepalend is voor kwaliteit, is niet het incident zelf, maar wat er daarna gebeurt. Wordt het gemeld? Wordt het multidisciplinair besproken? Wordt er geleerd? Of ontstaat er defensief gedrag en indekking?

In de bijeenkomst werd benadrukt dat een cultuur waarin fouten niet veilig gemeld kunnen worden, juist het risico op echte misstanden vergroot.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Niet het bestaan van incidenten, maar de wijze waarop daarop gereflecteerd en gehandeld wordt, zou leidend moeten zijn in kwaliteitsbeoordeling.

3. Wanneer slaat druk om in tekortschieten?

Er werd gezocht naar de grens tussen “kwaliteit onder druk” en “geen kwaliteit meer”.

Kwaliteit staat onder druk wanneer draagkracht tijdelijk wordt overschreden, wanneer er spanning is of wanneer een professional zoekend is. Dat hoort bij complex werk.

Kwaliteit ontbreekt wanneer signalen structureel genegeerd worden, wanneer reflectie uitblijft of wanneer niemand verantwoordelijkheid neemt om in te grijpen.

Hier werd zichtbaar dat druk op zichzelf geen diskwalificatie is. Het ontbreken van een lerende beweging wel.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het onderscheid tussen tijdelijke druk en structureel tekortschieten verdient explicitering binnen het kwaliteitskader.

4. Vitaliteit als beschermende factor

In de dialoog werd herhaaldelijk bevestigd dat kwaliteit samenhangt met draagkracht en vitaliteit. Wanneer energie structureel weglekt en stress langdurig aanwezig is, raakt dit onvermijdelijk de kwaliteit van zorg.

De verantwoordelijkheid hiervoor werd genuanceerd besproken. De gezinshuisouder draagt professionele verantwoordelijkheid voor eigen ontwikkeling. Tegelijkertijd is kwaliteit nooit een individuele aangelegenheid. Gedragswetenschapper, voogd en organisatie maken deel uit van hetzelfde systeem.

Wat ontbrak in veel ervaringen, was structurele aandacht voor vitaliteit als kwaliteitsindicator.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Reflecterend vermogen en aandacht voor vitaliteit zouden expliciet onderdeel moeten zijn van kwaliteitscriteria, niet als controle-instrument, maar als beschermende factor.

5. Gedeelde verantwoordelijkheid vraagt rolhelderheid

De vraag wie verantwoordelijk is voor kwaliteit leidde tot een genuanceerd antwoord: iedereen is verantwoordelijk voor zijn eigen professionele handelen, maar kwaliteit ontstaat in samenhang.

Gedeelde verantwoordelijkheid mag niet leiden tot diffuus eigenaarschap. Wanneer signalen zichtbaar zijn, moet duidelijk zijn wie handelt en wie monitort.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteitscriteria zouden niet alleen eisen moeten stellen aan gezinshuizen, maar ook verwachtingen expliciet maken richting de bedding.

6. Controle en verbinding

De stelling dat meer controle automatisch leidt tot betere kwaliteit werd grotendeels verworpen. Controle zonder relatie kan leiden tot angst, indekgedrag en terughoudendheid.

Toezicht helpt wanneer het relationeel is en gericht op leren en versterken. Wanneer toezicht voelt als steun, kan het kwaliteit bevorderen. Wanneer het voelt als beheersing, kan het kwaliteit ondermijnen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Toezicht moet bijdragen aan leervermogen en veiligheid. Beheersing zonder relationele bedding ondermijnt kwaliteit.

Slotbeschouwing

Deze vierde bijeenkomst maakt zichtbaar dat kwaliteit in gezinshuizen geen statische norm is, maar een dynamisch proces dat voortdurend onderhoud vraagt.

Kwaliteit ontbreekt niet wanneer het moeilijk wordt. Zij ontbreekt wanneer het gesprek stopt, wanneer signalen niet meer worden gedeeld en wanneer reflectie uitblijft.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen meetbare elementen aangescherpt moeten worden, maar vooral de voorwaarden voor een veilige, reflectieve en relationele cultuur expliciet verankerd moeten worden.

Kwaliteit wordt niet alleen gemeten. Zij wordt geleefd in de relatie.

Bijlage 5: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 5

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 5

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

In deze vijfde netwerkbijeenkomst stond de vraag centraal wat er in gezinshuiszorg gedragen wordt, en waar de draagkracht vandaan komt om dat te blijven doen.

Waar in eerdere bijeenkomsten kwaliteit vooral werd benaderd vanuit relatie, professionaliteit en samenwerking, verschoof het perspectief in deze bijeenkomst naar de onderliggende voorwaarde: de mens die het werk draagt.

De bijeenkomst maakt zichtbaar dat belastbaarheid in gezinshuiszorg niet alleen een individueel vraagstuk is, maar ontstaat in de wisselwerking tussen persoon, relatie en systeem. De opbrengst hieronder is een inhoudelijke duiding van de belangrijkste patronen, spanningsvelden en gedeelde inzichten.

1. Draagkracht en draaglast als twee kanten van dezelfde medaille

Uit de vragenlijsten en de dialoog komt een fundamenteel onderscheid naar voren tussen draagkracht en draaglast.

Draaglast verwijst naar alles wat van gezinshuisouders gevraagd wordt: de zorg voor kinderen, de complexiteit van problematiek, de administratieve lasten en de eisen vanuit de omgeving. Draagkracht verwijst naar wat maakt dat gezinshuisouders dit werk kunnen blijven doen: zingeving, relationele verbondenheid, ervaring, professionele autonomie en persoonlijke waarden.

De bijeenkomst maakt duidelijk dat deze twee niet los van elkaar kunnen worden gezien. Wanneer draaglast structureel toeneemt zonder dat draagkracht wordt versterkt, ontstaat disbalans.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit kan niet los worden gezien van de balans tussen draagkracht en draaglast. Deze balans verdient expliciete aandacht binnen het kwaliteitskader.

2. Patronen uit de praktijk: blijven ondanks zwaarte

Een opvallend patroon is dat gezinshuisouders het werk als zwaar ervaren, maar tegelijkertijd geen intentie hebben om te stoppen.

De motivatie om door te gaan blijkt diep verankerd in betekenisgeving en verantwoordelijkheid. Het werk wordt niet alleen gedaan vanuit professionaliteit, maar ook vanuit betrokkenheid en identiteit.

Daarnaast komt naar voren dat de zwaarste belasting vaak niet voortkomt uit de zorg voor het kind, maar uit factoren daarbuiten, zoals regeldruk, administratieve lasten en complexe samenwerking.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Draagkracht wordt niet alleen bepaald door individuele kenmerken, maar ook door de context waarin gewerkt wordt. De invloed van systeemfactoren dient expliciet onderdeel te zijn van kwaliteitsontwikkeling.

3. Loyaliteit en begrenzing

Een eerste spanningsveld ontstaat tussen loyaliteit aan het kind en het vermogen tot begrenzen. Gezinshuisouders ervaren een sterke verantwoordelijkheid om beschikbaar te blijven voor kinderen, ook wanneer de belasting hoog is. Begrenzen wordt daardoor ervaren als moeilijk en soms zelfs als onveilig.

Het ontbreken van ruimte om grenzen te stellen kan leiden tot structurele overbelasting.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Begrenzen moet mogelijk zijn zonder negatieve consequenties. Dit vraagt om een systeem waarin reflectie, heronderhandeling en gedeelde besluitvorming vanzelfsprekend zijn.

4. Betrokkenheid en herstel

Een tweede spanningsveld ligt tussen betrokkenheid en herstel.

De emotionele intensiteit van het werk en de continue beschikbaarheid maken dat herstelmomenten vaak beperkt en kwetsbaar zijn. Hierdoor ontstaat het risico dat overbelasting normaliseert.

De vraag hoe gezinshuisouders emotioneel beschikbaar kunnen blijven zonder leeg te raken, blijkt een centrale zorg.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Herstel en vitaliteit zouden expliciet onderdeel moeten zijn van kwaliteitsdenken, als voorwaarde voor duurzame zorg.

5. Persoonlijke veerkracht en systeemcapaciteit

Een derde spanningsveld ontstaat tussen persoonlijke veerkracht en de capaciteit van het systeem.

In het veld bestaan verschillende perspectieven: enerzijds wordt vitaliteit gezien als individuele verantwoordelijkheid, anderzijds wordt benadrukt dat draagkracht mede wordt bepaald door systeemfactoren.

De bijeenkomst laat zien dat gezinshuisouders regelmatig verantwoordelijkheden dragen die niet direct tot hun rol behoren. Hierdoor verschuift belasting van het systeem naar het individu.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Draagkracht mag niet uitsluitend worden geïndividualiseerd. Kwaliteitscriteria zouden ook verwachtingen moeten formuleren richting de bedding en het systeem.

6. De dynamiek van de dramadriehoek

In de bijeenkomst wordt de dynamiek van de dramadriehoek gebruikt om te reflecteren op gedrag en positie.

Belangrijk inzicht is dat posities zoals redder, slachtoffer en aanklager niet verwijzen naar personen, maar naar rollen die in interactie kunnen ontstaan.

Er wordt benadrukt dat niet elke klacht slachtofferschap is, en niet elke grens onwil. Overbelasting kan zowel een persoonlijke ervaring zijn als het gevolg van een systeemontwerpfout.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het onderscheid tussen individuele dynamiek en systeeminvloeden verdient expliciete aandacht. Kwaliteit vraagt om ruimte voor reflectie zonder dat ervaringen direct worden geproblematiseerd.

7. Wat moet er gedragen worden?

In de bijeenkomst wordt een eerste inventarisatie gemaakt van de verantwoordelijkheden binnen gezinshuiszorg.

Daarbij wordt teruggegaan naar de bedoeling van het vak, waarbij de volgende kernverantwoordelijkheden worden benoemd:

- de ontwikkeling van het kind
- de kwaliteit van zorg
- het bewaken van rechten
- de vitaliteit van de gezinshuisouders
- de financiering van zorg
- het behoud van systemische orde

Deze inventarisatie maakt zichtbaar dat gezinshuiszorg niet alleen een relationele praktijk is, maar ook een complexe samenhang van verantwoordelijkheden.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het expliciteren en verdelen van verantwoordelijkheden is essentieel. Niet alles wat gedragen wordt, kan en mag bij de gezinshuisouder liggen.

Slotbeschouwing

Deze bijeenkomst maakt zichtbaar dat belastbaarheid in gezinshuiszorg geen statisch gegeven is, maar een dynamisch evenwicht dat voortdurend onder druk staat.

De zwaarte van het werk zit niet alleen in de zorg voor het kind, maar in de stapeling van verantwoordelijkheden en de wijze waarop deze verdeeld zijn.

Overbelasting ontstaat niet alleen wanneer het werk zwaar is, maar wanneer de balans tussen wat gevraagd wordt en wat gedragen kan worden structureel verstoord raakt.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen gekeken moet worden naar wat kwaliteit is, maar ook naar de voorwaarden waaronder deze kwaliteit duurzaam geleverd kan worden.

Duurzame gezinshuiszorg vraagt om een evenwichtige verdeling van verantwoordelijkheid, waarin niet alleen het kind, maar ook de professional beschermd wordt.

Bijlage 6: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 6

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 6

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

In deze zesde netwerkbijeenkomst stond de vraag centraal hoe in gezinshuiszorg vorm wordt gegeven aan de stem van het kind en de betrokkenheid van biologische ouders.

Waar in eerdere bijeenkomsten kwaliteit werd benaderd vanuit relatie, samenwerking en belastbaarheid, verschuift het perspectief in deze bijeenkomst naar een volgende laag: de veelheid aan stemmen en belangen die samenkomen in het gezinshuis.

De bijeenkomst maakt zichtbaar dat het betrekken van kinderen en ouders niet alleen een pedagogische of methodische vraag is, maar een systemisch vraagstuk, waarin loyaliteit, verantwoordelijkheid en veiligheid voortdurend met elkaar in spanning staan.

De opbrengst hieronder is een inhoudelijke duiding van de belangrijkste patronen, spanningsvelden en gedeelde inzichten.

1. De stem van het kind in het dagelijks leven

Uit de vragenlijsten en de dialoog komt naar voren dat de stem van het kind zelden formeel of expliciet wordt geuit, maar vooral zichtbaar wordt in het dagelijkse samenleven.

De manier waarop een kind reageert, zich uitspreekt, stilvalt of gedrag laat zien, vormt een continue vorm van communicatie. Gezinshuisouders stemmen hier voortdurend op af.

Tegelijkertijd wordt duidelijk dat de stem van het kind niet eenduidig is. In de praktijk worden verschillende 'stemmen' herkend, zoals:

- de ervaringsstem
- de loyaliteitsstem
- de overlevingsstem
- de strategische stem

Deze meerstemmigheid maakt dat luisteren naar een kind vraagt om interpretatie en professionele duiding, en niet kan worden teruggebracht tot het volgen van een uitgesproken wens.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

De stem van het kind vraagt om professionele ruimte voor duiding. Kwaliteit zit niet in het letterlijk volgen van het kind, maar in het zorgvuldig verstaan van wat het kind probeert te zeggen.

2. Inspraak en bescherming als spanningsveld

Een belangrijk patroon is dat inspraak en bescherming regelmatig op gespannen voet staan. Gezinshuisouders bewegen voortdurend tussen:

- ruimte geven aan het kind om mee te denken of te beslissen
- verantwoordelijkheid nemen wanneer een kind keuzes nog niet kan overzien

Hierbij wordt zichtbaar dat het bieden van inspraak niet altijd samenvalt met het handelen in het belang van het kind.

Het maken van deze afweging vraagt professionele verantwoordelijkheid en kan gepaard gaan met twijfel en druk.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het spanningsveld tussen inspraak en bescherming moet erkend worden als inherent aan het vak. Kwaliteitskaders dienen ruimte te bieden voor professionele afweging, in plaats van eenduidige normstelling.

3. Ouderbetrokkenheid en stabiliteit

Een derde patroon laat zien dat ouderbetrokkenheid zowel als waardevol als belastend wordt ervaren.

Enerzijds wordt het belang gezien van:

- het behouden van de relatie tussen kind en ouders
- het erkennen van ouderschap

Anderzijds wordt zichtbaar dat ouderbetrokkenheid kan leiden tot:

- loyaliteitsconflicten bij het kind
- onrust in het gezinshuis
- druk op de gezinshuisouder

De mate waarin ouderbetrokkenheid helpend is, blijkt sterk afhankelijk van de context en de specifieke situatie.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Ouderbetrokkenheid kan niet als vanzelfsprekend positief worden verondersteld. Kwaliteit vraagt om het maken van situationele afwegingen, waarbij het belang van het kind steeds leidend blijft.

4. Openheid en veiligheid van de gezinshuisouder

Een vierde spanningsveld ontstaat rond de openheid van kinderen en de veiligheid van de gezinshuisouder.

In de praktijk wordt ervaren dat uitspraken van kinderen grote gevolgen kunnen hebben, bijvoorbeeld richting organisaties of systemen.

Dit kan leiden tot spanning tussen:

- het bieden van ruimte aan het kind om vrij te spreken
- het beschermen van de eigen positie als gezinshuisouder

Deze spanning kan ertoe leiden dat gezinshuisouders zich aanpassen in hun handelen, wat invloed kan hebben op de openheid in het gezinshuis.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Een veilige context voor openheid vraagt ook bescherming van de gezinshuisouder. Kwaliteitscriteria dienen rekening te houden met deze wederkerigheid.

5. De systemische paradox

In de bijeenkomst wordt een onderliggende systemische dynamiek zichtbaar die kenmerkend is voor gezinshuiszorg.

Eenzijds is het doel om kinderen te beschermen tegen situaties waarin zij onveilig waren. Anderzijds wordt het belang benadrukt van het behouden van de relatie met ouders. Hierdoor ontstaat een fundamentele spanning: het kind beschermen tegen ouders én tegelijkertijd de verbinding met ouders in stand houden.

Deze paradox maakt dat gezinshuiszorg zich beweegt in een veld van tegenstrijdige verwachtingen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Deze systemische spanning is niet oplosbaar, maar moet erkend worden als onderdeel van de praktijk. Kwaliteitskaders dienen ruimte te bieden om met deze complexiteit om te gaan.

6. Verantwoordelijkheid en begrenzing

De bijeenkomst maakt zichtbaar dat gezinshuisouders zich verantwoordelijk voelen voor het dragen van deze spanningen.

Tegelijkertijd blijkt dat niet alle verantwoordelijkheden binnen de invloedssfeer van het gezinshuis liggen.

Wanneer verantwoordelijkheden diffuus zijn, ontstaat het risico dat:

- spanning bij het kind terechtkomt
- druk bij de gezinshuisouder wordt neergelegd
- grenzen moeilijk gesteld kunnen worden

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het expliciteren en verdelen van verantwoordelijkheden is essentieel. Niet alle spanningen kunnen en mogen door het gezinshuis gedragen worden.

7. Wat vraagt dit van de bedding?

De bijeenkomst laat zien dat het hanteren van deze spanningen niet alleen iets vraagt van de gezinshuisouder, maar ook van de bedding.

Er is behoefte aan:

- gedeelde verantwoordelijkheid
- ondersteuning bij complexe afwegingen
- ruimte voor reflectie en overleg
- bescherming wanneer spanningen escaleren

Zonder deze ondersteuning ontstaat het risico dat complexiteit wordt geïndividualiseerd.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit vraagt om een bedding die actief bijdraagt aan het dragen van complexiteit. Verwachtingen richting het systeem dienen expliciet onderdeel te zijn van het kwaliteitskader.

Slotbeschouwing

Deze bijeenkomst maakt zichtbaar dat het geven van een stem aan het kind en het betrekken van ouders geen eenduidige opdracht is, maar een complex samenspel van belangen, verantwoordelijkheden en spanningen.

De praktijk laat zien dat gezinshuiszorg zich voortdurend beweegt tussen luisteren en beschermen, tussen verbinden en begrenzen, en tussen openheid en veiligheid.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen gekeken moet worden naar *of* kinderen en ouders betrokken worden, maar vooral naar *hoe* dit op een verantwoorde en veilige manier kan plaatsvinden.

Duurzame gezinshuiszorg vraagt om erkenning van deze complexiteit en om een evenwichtige verdeling van verantwoordelijkheid, waarin zowel het kind als de professional beschermd wordt.

Bijlage 7: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 7

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 7

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

In deze zevende netwerkbijeenkomst stond de vraag centraal hoe kwaliteit in de gezinshuiszorg bewaakt kan worden, en wat daarin de rol is van toetsing, toezicht en vertrouwen.

Waar in eerdere bijeenkomsten kwaliteit werd verkend vanuit relatie, belastbaarheid en meerstemmigheid, verschuift het perspectief in deze bijeenkomst naar de manier waarop kwaliteit zichtbaar en toetsbaar wordt gemaakt.

De bijeenkomst maakt zichtbaar dat er een fundamentele spanning bestaat tussen de geleefde praktijk van gezinshuiszorg en de manier waarop het systeem probeert deze te vangen en te beoordelen.

Toetsing blijkt zich in de praktijk vooral te richten op dat wat vastgelegd kan worden, terwijl kwaliteit zich juist toont in het handelen, de relatie en het moment.

De opbrengst hieronder is een inhoudelijke duiding van de belangrijkste patronen, spanningsvelden en gedeelde inzichten.

1. Papieren werkelijkheid versus geleefde werkelijkheid

Uit de vragenlijsten en de dialoog komt een helder en terugkerend patroon naar voren: er bestaat een kloof tussen wat op papier zichtbaar is en wat in de praktijk gebeurt.

Toetsing richt zich vaak op:

- plannen
- protocollen
- registraties
- bewijsstukken

Terwijl kwaliteit zich laat zien in:

- dagelijkse interacties
- relationele afstemming
- professionele keuzes in het moment

Hierdoor ontstaat een situatie waarin:

- mensen kunnen voldoen zonder dat er kwaliteit is
- kwaliteit aanwezig kan zijn zonder dat deze zichtbaar is

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit laat zich niet volledig vangen in documentatie. Kwaliteitskaders dienen ruimte te bieden voor het zichtbaar maken van de geleefde praktijk.

2. Vertrouwen versus controle

Een eerste fundamenteel spanningsveld ontstaat tussen vertrouwen en controle.

Toetsing is bedoeld om kwaliteit te waarborgen, maar wordt in de praktijk vaak ervaren als:

- controlerend
- wantrouwend
- beoordelend

Dit heeft invloed op het handelen van gezinshuisouders:

- het kan leiden tot defensief gedrag
- het kan openheid verminderen
- het kan het reflecterend vermogen onder druk zetten

Tegelijkertijd is er een gedeeld besef dat toezicht nodig is om veiligheid te waarborgen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Toezicht dient ondersteunend te zijn aan kwaliteit, niet ondermijnend. Dit vraagt om een balans waarin vertrouwen een expliciete plek krijgt.

3. Praktijk versus systeem

Een tweede spanningsveld laat zien dat het systeem de praktijk niet altijd goed volgt of begrijpt.

Gezinshuisouders ervaren dat:

- situaties worden geïnterpreteerd zonder context
- complexiteit wordt teruggebracht tot eenvoudige oordelen
- de dynamiek van het dagelijks leven onvoldoende wordt meegenomen

Dit kan leiden tot:

- misverstanden
- onterechte conclusies
- frustratie en afstand tot het systeem

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit vraagt om een systeem dat de praktijk kan volgen in plaats van versimpelen. Context en duiding zijn essentieel.

4. Wat kwaliteit is versus wat getoetst wordt

Een belangrijk patroon is dat datgene wat als kwaliteit wordt ervaren, nauwelijks terugkomt in toetsing.

Als kwaliteit worden genoemd:

- openheid
- reflectie
- relationele veiligheid
- samenwerking

Tegelijkertijd worden juist deze elementen nauwelijks expliciet bevraagd of beoordeeld. Hierdoor ontstaat een verschuiving: wat belangrijk is, wordt niet gemeten en wat gemeten wordt, is niet altijd wat belangrijk is.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Er is een herijking nodig van wat als kwaliteit wordt gezien en wat daadwerkelijk wordt getoetst.

5. Schijnveiligheid van het systeem

De bijeenkomst maakt zichtbaar dat het huidige systeem een vorm van schijnveiligheid kan creëren. Er wordt benoemd dat:

- mensen met onvoldoende kwaliteit toch door systemen heen kunnen komen
- signalen uit de praktijk onvoldoende worden opgepakt
- problemen soms pas zichtbaar worden wanneer ze escaleren

Hierdoor ontstaat een paradox: het systeem wekt de indruk van controle terwijl essentiële signalen gemist kunnen worden.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit vraagt om een systeem dat signalen tijdig opvangt en daarop reageert, in plaats van alleen achteraf te controleren.

6. Verantwoordelijkheid en invloed

Een derde spanningsveld ontstaat tussen verantwoordelijkheid en invloed. Gezinshuisouders worden verantwoordelijk gehouden voor kwaliteit, terwijl:

- veel factoren buiten hun invloed liggen
- samenwerking niet altijd gelijkwaardig is
- beslissingen elders worden genomen

Dit leidt tot:

- druk op de gezinshuisouder
- verschuiving van systeemverantwoordelijkheid naar het individu

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Verantwoordelijkheden moeten in balans zijn met invloed. Kwaliteit is een gedeelde verantwoordelijkheid.

7. De zoektocht naar een ander systeem

In de bijeenkomst wordt een onderliggende beweging zichtbaar: het besef dat verbetering binnen het huidige systeem mogelijk niet voldoende is. Er ontstaat ruimte om fundamenteel anders te denken, met als vertrekpunt:

- minder administratieve lasten
- het voorkomen van perverse prikkels
- meer samenhang in plaats van versnippering
- een systeem dat leert in plaats van afrekent

Daarbij wordt het belang benadrukt van het formuleren van heldere pijlers of randvoorwaarden, die richting geven aan een nieuw systeem en als toetssteen dienen voor alle verdere uitwerking.

Ook wordt zichtbaar dat een dergelijk systeem alleen kan ontstaan wanneer:

- alle betrokken partijen worden meegenomen
- perspectieven van kinderen, ouders en professionals worden verbonden
- er breed draagvlak wordt gecreëerd

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Een duurzame ontwikkeling van kwaliteit vraagt mogelijk om een herziening van het onderliggende systeem, gebaseerd op gedeelde uitgangspunten en brede betrokkenheid.

Slotbeschouwing

Deze bijeenkomst maakt zichtbaar dat de manier waarop we kwaliteit toetsen en bewaken, niet los kan worden gezien van hoe we kwaliteit begrijpen.

Wanneer kwaliteit wordt gezien als relationeel, contextafhankelijk en dynamisch, vraagt dit om een andere manier van kijken naar toezicht en toetsing.

De huidige praktijk laat zien dat er spanning ontstaat wanneer een dynamische werkelijkheid wordt beoordeeld met statische instrumenten.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen gekeken moet worden naar *hoe we beter kunnen toetsen*, maar ook naar *of we nog wel op de juiste manier toetsen*.

Duurzame gezinshuiszorg vraagt om een systeem waarin:

- vertrouwen en toezicht in balans zijn
- signalen daadwerkelijk worden gezien en opgepakt
- verantwoordelijkheid gedeeld wordt
- en kwaliteit zichtbaar wordt in de praktijk, niet alleen op papier

Bijlage 8: Inhoudelijke opbrengst Netwerkbijeenkomst 8

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 8

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

In deze achtste netwerkbijeenkomst stond niet langer alleen de vraag centraal hoe kwaliteit in gezinshuiszorg eruitziet, maar wat ervoor nodig is om deze vorm van zorg überhaupt mogelijk te houden.

Waar eerdere bijeenkomsten zich richtten op het begrijpen van kwaliteit en het zichtbaar maken daarvan, verschuift het perspectief hier naar de houdbaarheid van het vak en de vorm.

De bijeenkomst laat zien dat de druk op gezinshuiszorg niet alleen invloed heeft op kwaliteit, maar raakt aan het fundament zelf: het dagelijks gezinsleven waarin professioneel opvoederschap vorm krijgt.

De opbrengst hieronder geeft een inhoudelijke duiding van de belangrijkste spanningsvelden, patronen en gedeelde inzichten.

1. Aantrekkingskracht versus realiteit

Uit de dialoog komt een duidelijk spanningsveld naar voren tussen de motivatie waarmee mensen voor het vak kiezen en de realiteit waarin zij het uitvoeren.

Gezinshuiszorg wordt gekozen vanuit:

- de wens om betekenisvol werk te doen
- het werken vanuit relatie en nabijheid
- het dagelijks samenleven met kinderen

Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat:

- de druk en complexiteit van het werk toenemen
- de ruimte voor het gezinsleven onder druk staat
- de randvoorwaarden niet altijd passend zijn bij de aard van het werk

Hierdoor ontstaat een verschuiving: wat het vak aantrekkelijk maakt, komt onder druk te staan en wat het zwaar maakt, neemt toe.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

De aantrekkelijkheid en instroom in het vak hangen direct samen met de mogelijkheid om de kern van het werk te behouden. Kwaliteitscriteria dienen rekening te houden met de impact van randvoorwaarden op de houdbaarheid van het vak.

2. Geven versus nemen

Een tweede fundamenteel spanningsveld betreft de balans tussen wat het vak vraagt en wat daar tegenover staat.

Gezinshuiszorg vraagt:

- continue beschikbaarheid
- emotionele betrokkenheid
- integratie van werk en privéleven

Tegelijkertijd wordt ervaren dat:

- deze inzet niet altijd wordt gezien of erkend
- de belasting niet in verhouding staat tot de ondersteuning
- grenzen moeilijk te bewaken zijn binnen het systeem

Hierdoor ontstaat een risico op:

- overbelasting
- uitval
- verminderde duurzaamheid van het werk

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Duurzame kwaliteit vraagt om een gezonde balans tussen belasting en ondersteuning. Kwaliteitskaders dienen expliciet aandacht te besteden aan de draagkracht van gezinshuisouders en de voorwaarden die nodig zijn om deze in stand te houden.

3. Continuïteit versus flexibilisering

De kern van gezinshuiszorg ligt in de continuïteit van opvoeders en relaties. Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat er bewegingen zijn richting:

- flexibilisering van inzet
- inzet van meerdere professionals
- vervangbaarheid van opvoeders

Dit leidt tot een fundamentele vraag: waar ligt de grens waarop het karakter van een gezinshuis verandert? Er ontstaat spanning tussen:

- de behoefte aan stabiliteit en langdurige relaties
- en systeembewegingen die gericht zijn op flexibiliteit en efficiëntie

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Continuïteit is geen bijkomstigheid maar een kernvoorwaarde van gezinshuiszorg. Kwaliteitscriteria dienen helder te maken waar flexibilisering niet langer verenigbaar is met de aard van deze zorgvorm.

4. Uitholling van de aantrekkelijkheid van het vak

Een belangrijk patroon is dat juist de elementen die het vak betekenisvol maken onder druk komen te staan. Het gaat hierbij om:

- het gewone gezinsleven
- de relationele verbinding
- de ruimte voor opvoederschap in het dagelijks leven

Wanneer deze elementen onder druk komen te staan door:

- toenemende eisen
- administratieve lasten
- systeemdruk

Hierdoor ontstaat het risico dat het vak zijn aantrekkingskracht verliest.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het behoud van de kern van het vak is essentieel voor de toekomstbestendigheid.

Kwaliteitskaders moeten niet alleen sturen op kwaliteit, maar ook voorkomen dat de voorwaarden die kwaliteit mogelijk maken worden aangetast.

5. Onzichtbare kosten versus zichtbare opbrengsten

De bijeenkomst maakt zichtbaar dat er een verschil bestaat tussen wat formeel wordt erkend en wat feitelijk wordt gevraagd. Zichtbaar zijn:

- financiering
- formele rollen
- contractuele afspraken

Minder zichtbaar zijn:

- de impact op het privéleven
- de continue beschikbaarheid
- de emotionele belasting

Hierdoor ontstaat een scheef beeld van wat het vak daadwerkelijk vraagt.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Een realistisch beeld van het vak vraagt om erkenning van zowel zichtbare als onzichtbare elementen. Kwaliteitscriteria en randvoorwaarden dienen deze bredere werkelijkheid mee te nemen.

6. Regulering versus behoud van de kern

Er wordt een fundamentele spanning zichtbaar tussen het borgen van kwaliteit via regels en het behouden van de aard van gezinshuiszorg.

Regulering is bedoeld om kwaliteit te waarborgen, maar kan in de praktijk leiden tot:

- inperking van professionele ruimte
- verschuiving naar systeemlogica
- verlies van menselijkheid en flexibiliteit in het dagelijks leven

Hierdoor ontstaat een kantelpunt: wanneer draagt regulering bij aan kwaliteit en wanneer ondermijnt het juist de vorm?

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteit vraagt om kaders die ondersteunen in plaats van beperken. Het is noodzakelijk om te bewaken dat regulering de kern van het gezinsleven niet onder druk zet.

7. Het risico van het ‘kapot organiseren’ van de vorm

Een overkoepelend inzicht uit de bijeenkomst is dat er een reëel risico bestaat dat de vorm van gezinshuiszorg zelf onder druk komt te staan. Wanneer:

- de balans structureel scheef raakt
- de menselijkheid onder druk komt te staan
- de randvoorwaarden onvoldoende aansluiten

Hierdoor verdwijnt niet alleen de kwaliteit, maar kan de vorm zelf onhoudbaar worden.

Dit markeert een verschuiving in perspectief: van het verbeteren van kwaliteit naar het beschermen van de voorwaarden die kwaliteit mogelijk maken.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Toekomstbestendige gezinshuiszorg vraagt om het expliciet benoemen en beschermen van de kernvoorwaarden van deze zorgvorm. Zonder deze voorwaarden kan kwaliteit niet bestaan.

Slotbeschouwing

Deze bijeenkomst maakt zichtbaar dat de vraag naar kwaliteit niet los kan worden gezien van de vraag naar houdbaarheid.

Waar eerdere bijeenkomsten lieten zien wat kwaliteit is en hoe deze zichtbaar kan worden gemaakt, laat deze bijeenkomst zien dat kwaliteit alleen kan bestaan wanneer de randvoorwaarden kloppen.

De belangrijkste beweging die zichtbaar wordt is een verschuiving van: sturen op kwaliteit naar beschermen van wat kwaliteit mogelijk maakt.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat niet alleen gekeken moet worden naar wat goede zorg is, maar ook naar:

- wat behouden moet blijven
- waar grenzen liggen
- en welke voorwaarden noodzakelijk zijn om deze vorm van zorg in stand te houden

Duurzame gezinshuiszorg vraagt om een systeem waarin:

- de kern van het gezinsleven beschermd wordt
- de balans tussen geven en nemen gezond is
- continuïteit gewaarborgd blijft
- en randvoorwaarden aansluiten bij de realiteit van het vak